

Susanna Lammi

”SE KONSTI, JOLLA TÄMÄ VOISI TOIMIA”

Isien perusteluita ja kokemuksia lasten vuoroasumisesta

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Susanna Lammi: ”Se konsti, jolla tämä voisi toimia” – Isien perusteluita ja kokemuksia lasten vuoroasumisesta

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Sosiaalityö

Ohjaaja: Hannele Forsberg

Huhtikuu 2020

Vanhempien eron jälkeinen lasten vuoroasumisjärjestely on yleistynyt ja ajankohtainen ilmiö, jonka tutkimuksessa isien näkökulma on jäänyt vähemmälle huomiolle. Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan isien perusteluita lasten vuoroasumisesta sekä kokemuksia roolistaan isänä ennen eroa ja eron jälkeen. Tutkielman keskeisinä käsitteinä ovat muuttuva isyys ja vuoroasuminen.

Tutkielman tavoitteena on selvittää isien perusteluita lasten vuoroasumiselle sekä isien kokemuksia ja näkemyksiä omasta roolistaan vuoroasuvan lapsen isänä. Tutkielma on kvalitatiivinen haastattelututkimus, joka on toteutettu puolistrukturoituna teemahaastatteluna kuudelle isälle, joiden lapset asuvat vuorotellen vanhempiensa kanssa. Aineisto on analysoitu sisällönanalyysin keinoin.

Tutkielman tulosten mukaan isät perustelevat lasten vuoroasumisjärjestelyyn päättämistä ainoana oikeana vaihtoehtona sen oikeudenmukaisuuden, lapsen näkökulmasta parhaan ratkaisun sekä sujuvan ja toimivan arjen kannalta. Isien kokemukset ja näkemykset omasta roolistaan isänä kertovat isien olleen jo ennen eroa lapsen hoitoon ja arkeen osallistuvia isiä ja kokivat suurimman muutoksen tapahtuneen vuoroasumisen myötä kokonaisvaltaisen vastuun ottamisessa.

Tulosten perusteella voidaan sanoa, että isät ovat toteuttaneet jaettua vanhemmuutta jo ennen eroa ja ajattelevat lapsilähtöisesti valintoja tehdessään. Isät pohtivat omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia lapsiin. Pohdintaa on tehty yhdessä lapsen äidin kanssa ennen eroa, ja isät näkevät yhteisen keskustelun lapsen äidin kanssa tärkeänä myös eron jälkeen lapsen edun toteutumiseksi.

Avainsanat: Vuoroasuminen, isyys, jaettu vanhemmuus, lapsen etu, puolistrukturoitu teemahaastattelu, sisällönanalyysi.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

ABSTRACT

Susanna Lammi: "The way that this could work" – Fathers' arguments and experiences of the joint physical custody

Master's Thesis

Tampere University

Supervisor: Hannele Forsberg

April 2020

Post-separation child joint physical custody arrangements are a widespread and topical phenomenon, in the study of which the perspective of fathers has received less attention. This master's thesis examines fathers' arguments for joint physical custody and experiences of their role as fathers before and after separation. The key concepts of the study are changing fatherhood and joint physical custody.

The aim of the study is to find out the fathers' justifications for joint physical custody and the fathers' experiences and views of their role as the father. The study is a qualitative interview study conducted as a semi-structured thematic interview for six fathers whose children live alternately with their parents. The material has been analyzed by means of content analysis.

According to the results of the study, fathers justify ending up in the joint physical custody arrangement as the only correct option in terms of its fairness, the best solution from the child's point of view, and a smooth and functional everyday life. Fathers' experiences and views of their own role as fathers show that fathers were involved fathers in childcare and everyday life even before the separation and experienced the greatest change in taking on overall responsibility.

Based on the results, it can be said that fathers have implemented shared parenting even before the separation and think child-centered when making choices. Fathers reflect on their own actions and their effects on children. The reflection has been done together with the child's mother before the separation, and fathers see the importance of a joint conversation with the child's mother even after the divorce in order to realize the child's best interests.

Keywords: Joint physical custody, fatherhood, shared parenting, best interest of the child, half-structured theme-interview, content analysis.

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	1
2 MUUTTUVA ISYYS.....	4
2.1 Muuttuva ja monenlainen isyys.....	4
2.2 Ihanneisyyden odotukset.....	6
2.3 Isyys eron jälkeen.....	9
3 VUOROASUMINEN.....	12
3.1 Vanhempien eron jälkeisenä ratkaisuna yleistynyt lasten vuoroasuminen.....	12
3.2 Vuoroasuminen lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta	13
3.3 Vuoroasuminen vanhempi-lapsisuhteen ja vanhemman näkökulmasta.....	17
3.4 Vuoroasuminen isän ja äidin välisen suhteen näkökulmasta.....	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
4.1 Tutkimustehtävä.....	23
4.2 Tutkimusmenetelmä.....	23
4.3 Aineisto ja aineistonkeruu.....	25
4.4 Aineiston analyysi.....	26
4.5 Tutkimuseettiset näkökohdat.....	27
5 JAETTU VANHEMMUUS.....	29
5.1 Ainoa oikea vaihtoehto.....	29
5.2 Arkisen huolenpidon ja hoivavastuun muutoksia.....	32
6 LAPSILÄHTÖINEN ARKI JA ISYYS.....	35
6.1 Lapsen huomioiminen vuoroasumisen perusteluissa.....	35
6.2 Lapsi keskiössä vuoroasumisen arjessa.....	39
7 OMAN AJAN JA TOIMINNAN POHDINTA.....	45

7.1 Syyllisyyden ja ikävän tunteet.....	45
7.2 Ihanneisuuden normit vuoroasumisessa.....	47
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	51
9 LÄHTEET.....	58
LIITTEET.....	64
Liite 1. Teemahaastattelukysymykset.....	64
Liite 2. Suostumuslomake haastateltaville.....	65

1 JOHDANTO

Miten ja miksi vanhemmat päätyvät lasten vuoroasumisjärjestelyyn vanhempien erotessa? Miten lapsi ja lapsen tarpeet ovat vanhempien mielessä heidän tehdessään näitä ratkaisuja? Millaisia kokemuksia isillä on edellä mainituissa tilanteissa ja miten rooli isänä on muuttunut vuoroasumisjärjestelyn myötä? Tällaisia kysymyksiä on ollut mielessäni suunnitellessani Pro gradu -tutkielmaani. Kysymykset ovat jalostuneet ja tarkentuneet mielenkiintoni kohdistuessa lasten vuoroasumisilmiöön sekä isien perusteluiden ja kokemusten esille nostamiseen. Läpi tutkielmani olen pitänyt huomion lapsen tarpeissa ja niiden huomioisessa.

Olen työskennellyt yhteensä noin 15 vuoden ajan sosiaalityöntekijän viransijaisuuksissa perhepalveluissa, lastensuojelussa ja lastenvalvojana. Tänä aikana olen tavannut yhä useammin eroavia vanhempia, jotka miettivät vuoroasumisen mahdollisuutta lastensa kohdalla. Lastenvalvojan työssä kohtasin paljon lapsen etua pohtivia vuoroasumisjärjestelyn valitsevia vanhempia ja lastensuojelussa kohtaan toisaalta räikeimmillään vakavissa huoltoriidoissa vuoroasumiseen päätyviä vanhempia. Tällöin ymmärrettävästi lähtökohdat vuoroasumiselle ovat hyvin erilaiset ja tilanteet vaikuttavat lasten hyvinvointiin monella tavalla ja monella tasolla.

Syksyllä 2016 sosiaalityön aineopintojen kandidaatin tutkielmaa suunnitellessani minulla heräsi kiinnostus tutkia vuoroasumisilmiötä, sillä koin, että minulla oli kovin vähän kerrottavaa asiakkaana olleille vanhemmille vuoroasumisesta ja siinä huomioon otettavista asioista niin lasten kuin vanhempienkin näkökulmasta. Kansainvälisenä kirjallisuuskatsauksena tekemäni kandidaatin tutkielma lasten vuoroasumisesta valotti minulle melko laajaakin aiheesta tehtyä tutkimusta. Vaikka ilmiötä oli yllätyksekseni tutkittu jo kohtalaisen paljonkin, havaitsin myös puutteita vuoroasumisen tutkimuksen kentällä ja jo keväällä 2017 kandidaatin tutkielmaa viimeistellessäni ajattelin, että haluaisin myöhemmin syventää tietämystäni aihepiiristä.

Tässä tutkielmassani olen ottanut näkökulmakseni vuoroasujalasten isät, sillä kandidaatin tutkielmassani tein huomion, että syystä tai toisesta isien näkemykset eivät nousseet tutkimuksissa esille ja lastenkin kokemuksista kerättiin tietoa kysymällä äideiltä arviota lasten kokemuksista. Minua kiinnostaa se, miten isät argumentoivat vanhempien päätymistä lasten vuoroasumisjärjestelyyn ja miten he ovat huomioineet lasten tarpeet ja näkökulmat ratkaisuja tehdessään. Minua kiinnostaa myös se, miten osallistuvia isiä he ovat olleet perheen vielä

ollessa yhdessä ja miten isät kokevat heidän roolinsa vanhempana muuttuneen lasten vuoroasumisen myötä.

Olen kiinnostunut vuoroasujalasten isien tilanteiden tutkimisesta, koska mielestäni yhteiskunnassa yleisesti isiä pidetään usein toissijaisina suhteessa äitiin lasten asioita hoidettaessa eikä isien ääni tule lapsista ja perheistä puhuttaessa kovinkaan vahvasti esiin tai kuulluksi. Yhä useampi isä on kuitenkin tänä päivänä aktiivinen toimija lapsensa arjessa ja tämän vuoksi on yhteiskunnallisesti merkittävää tuoda esille myös isien kokemuksia vanhempana olemisesta erilaisissa tilanteissa. On tärkeää, että sosiaalityössä ja muutoinkin perheiden kanssa työskenneltäessä osattaisiin ottaa huomioon lasten lisäksi molempien vanhempien kokemukset ja näkökulmat. Toivon, että tutkielmani avulla voin avata muutamien isien kertomusten kautta isien kokemusmaailmaa vuoroasumisjärjestelyissä. Näen, että vuoroasumisen yleistyminen kertoo osaltaan isien roolin muuttumisesta ja hoivavastuun uudelleenjakautumisesta ja sen vuoksi se onkin oiva tutkimuksen kohde yritettäessä piirtää yhdenlaista hahmotelmaa tämän päivän isistä.

Vuoroasuminen on kiinnostava aihe myös niin yhteiskunnallisella kuin yksilötasolla tänä päivänä. Uudessa laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (2019) on nyt ensimmäistä kertaa mainittuna vuoroasuminen, ja perheikäytännöissä vuoroasumisen yleistyminen on ollut näkyvissä jo paljon pidempään. Lisäksi esimerkiksi Kela (2019) selvittää tällä hetkellä laajassa tutkimuksessaan lasten vuoroasumisen yleisyyttä ja käytännön ratkaisuja Suomessa sekä asumisjärjestelyjen yhteyttä vanhempien koulutukseen ja sosioekonomiseen asemaan, perhetilanteisiin, lapsen ja vanhempien kotien etäisyyksiin sekä lapsen ikään ja erityistarpeisiin.

Tutkielmani etenee seuraavasti: Teoreettiseen viitekehykseen olen valinnut isyyden ja vuoroasumisen. Isyyttä tarkastelen isyyden muutoksen ja moninaisuuden sekä isyyshanteen kautta. Lisäksi käsittelen eron jälkeistä isyyttä. Luvussa vuoroasumisesta käyn läpi vuoroasumisen käsitettä ja tilastotietoa, vuoroasumista hyvinvoinnin näkökulmasta, vanhempi-lapsi-suhteen ja vanhemman näkökulmasta sekä vanhempien välisen suhteen näkökulmasta. Luvussa tutkimuksen toteuttamisesta esittelen tutkimustehtäväni ja -menetelmäni sekä aineistoni ja aineiston analyysin toteuttamistapani. Käsittelen myös tutkielmani tutkimuseettisiä näkökohtia. Tutkielmani on kvalitatiivinen haastattelututkimus, johon löysin haastateltavat lumipallometodia käyttäen. Teemahaastattelun kuusi isää, joiden lapset asuvat suunnilleen yhtä paljon molempien vanhempiensa luona. Analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia.

Tulososion olen jakanut temaattisiin lukuihin analyysini pohjalta nousseiden tulosten mukaisesti. Tarkastelen lasten vuoroasumisjärjestelyn perusteluita ja kokemuksia isien kuvaamana jaetun vanhemmuuden, lapsilähtöisen arjen ja isyyden sekä isien oman ajan ja toiminnan pohdinnan kautta. Viimeisessä luvussa teen yhteenvedon tuloksista, esittelen johtopäätökset sekä käyn läpi tutkimuksen rajoituksia ja ajatuksiani jatkotutkimusaiheista.

2 MUUTTUVA ISYYS

2.1 Muuttuva ja monenlainen isyys

Isyys voidaan ymmärtää yhtenä mieheyttä määrittelevänä tekijänä. Isyyden käsite on sukupuolittunut ja sitä käytetään, kun puhutaan sukupuolten välisistä suhteista ja isyyden käytännöistä. Sukupuoli antaa merkityksiä sille, miten miehet ja naiset asemoituvat erilaisissa sukupuolten välisissä ja sisäisissä järjestyksissä. Isyys ja äitiys saavat merkityksensä suhteessa toisiinsa. Samoin kuin maskuliinisuus ja feminiinisyys ovat suhteessa toisiinsa, vaikka ne olisivat hyvin erilaisia erilaisissa yhteiskunnissa. (Kolehmainen & Aalto 2004, 13–14.) 90-luvulla David Blankenhorn kirjassaan *Fatherless America* kuvaa, että isyys on miehen tärkein tehtävä yhteiskunnassa. Blankenhorn perusteli ajatustaan muun muassa sillä, että isyys ohjaa miehiä lainkuuliaisuuteen ja huomioimaan muut ihmiset. Isät suojelevat lapsiaan ja luovat lapsilleen edellytykset aineelliseen hyvinvointiin. Isän rooli lapsen persoonan, moraalitajun ja seksuaali-identiteetin kehittämisessä on keskeinen. Isän tulee myös siirtää omat arvonsa ja henkinen perintönsä lapsilleen. (Blankenhorn 1995 Sinkkosen 2009, 213 muk.) Samoin Puohiniemi ja Nyman (2007, 150) näkevät isyyden tuovan miehelle yhteisöllisyyden ja vastuullisuuden vaatimuksia, koska asioita täytyy ajatella lapsen kannalta.

Huttunen (1999, 170) sijoittaa isyyden muovautumisen mieheyden ja isyyden historiaan sekä naiseuden ja äitiyden historiaan, joissa on nähtävissä käsitteelliset kerrokset kulttuurisesta isyydestä, yhteiskunnallisesta isyydestä ja perheiden isyydestä. Kulttuurinen isyys sisältää muun muassa symbolisen isyyden, isyyden arkkityypeissä ja isyysasenteet ja -uskomukset. Yhteiskunnallinen isyys näkyy perhepolitiikassa, terveyst- ja sosiaalitoimessa sekä työelämässä. Perheiden isyydellä tarkoitetaan isien ja äitien arkitoimintaa, kokemuksia ja henkilökohtaisia uskomuksia. (Huttunen 1999, 170.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa isän rooli on perinteisesti ollut erityisesti auktoriteettia korostava äidin ollessa hoivaaja. Lapset ovat kokeneet isänsä etäisenä, jotkut pelottavana ja ankarana, mutta osa myös sosiaalisesti taitavana esikuvana. Vaikka naisten asema on muuttunut yhteiskunnassamme 1950-luvulta monella tavalla, vaikuttaisi siltä, että vanhemmuuden muutos on kohdistunut erityisen paljon miehiin. (Korhonen, 1999, 231.) Nykyisän ajatellaan päässeen osalliseksi perheen intiimiydestä eli läheisistä ja emotionaalisista perheenjäsenten välisistä suhteista (Huttunen 2014, 179).

Perinteisen isyyden, jolla tarkoitetaan elannonhankkijaisia ja lasten sekä perheen kodin hoitamiseen osallistumattomia isiä, katsotaan Suomessa päättyneen agraariyhteiskunnan muuttumiseen teolliseksi yhteiskunnaksi. Tuolloin naisten koulutustason nousu ja kodin ulkopuolisiin töihin meneminen pakotti isät ottamaan aktiivisemmän roolin lasten ja kodin hoidossa. Isille asetettiin odotuksia muuttumisesta leiväntuojista, patriarkaalista ja perinteisistä osallistuviksi, tasa-arvoisiksi ja ”uusiksi” isiksi. (Huttunen 2014, 182.)

Kekäle ja Eerola (2014, 20–21) ovat katsoneet isyyden muuttumista esimodernista modernin kautta postmoderniin isyyden mallitarinoiden muodossa tavoittaen isyyttä hyvin samankaltaisella ja -sisältöisellä aikajanalla kuin Huttunen (2014). Esimodernissa mallitarinassa perhe elää maatalousyhteiskunnassa ja isä on lapsilleen etäiseksi jäävä perheenpää ja auktoriteetti, jota lapset kunnioittavat pelätenkin. Äidin ja isän roolien erilaisuus on esimodernissa isyystarinassa korostunutta. Modernissa mallitarinassa eletään teollisuusyhteiskunnassa, jossa isä elättää perheen käymällä töissä perheen ulkopuolella jääden fyysisesti ja psyykkisesti etäiseksi kotona olevan äidin ollessa lapselle hoivaaja ja huolenpitäjä. Postmoderni mallitarina eroaa esimodernista ja modernista selkeimmin naisten työelämään siirtymisen myötä. Kun molemmat vanhemmat ovat töissä, heidän täytyy miettiä, miten he keskenään jakavat kotityöt ja lastenhoidon. Tuloksena postmodernissa isyyden mallitarinassa onkin jaettu vanhemmuus sisältäen läheisen ja osallistuvan isyyden. Nämä mallitarinat elävät vahvasti edelleen nykyvanhempien ajatuksissa ja niiden kautta isät myös pohtivat ja jäsentävät omaa isyyttään. (Kekäle & Eerola 2014, 20–24.)

1960-luvun tasa-arvokeskustelu tavoitteli perinteisten sukupuolten roolien murtamista ja velvollisuuksien ja oikeuksien samankaltaistumista. Ajattelun taustalla oli ajatus siitä, että erot sukupuolten välillä olivat keinotekoisia ja ne oli mahdollista purkaa. Tuolloin tasa-arvoa koitettiin edistää myös tuomalla esiin ajatus siitä, että isien pitäisi alkaa hoitamaan lapsia ja kotia myös itsensä vuoksi, koska se on merkityksellistä työtä ja tuottaa henkilökohtaista tyydytystä. Lastenhoito ja kotityöt tulisi kokea velvollisuuden lisäksi myös oikeutena. Nykyään tasa-arvoa edistetään sallimalla sukupuolten väliset ja sisäiset erot ja ymmärtämällä sukupuolierojen vivahteet. (Vuori 2004, 38–39.)

On sanottu, että 1900-luvun alkupuoliskon isät eivät yleisesti ottaen ole saaneet emotionaalisesti paneutuvan isän mallia eikä heidän ole tarvinnut reflektoida omaa isyyttään. On olemassa myös päinvastaista näyttöä siitä, että jo tuon ajan isille oman isyyden pohtiminen on ollut keskeistä. Tämä on yleisestä käsityksestä poikkeava tulkinta perinteisestä isästä. (Aalto 2014, 160.) Samoin Miller (2011, 4) on nähnyt isyyden monikerroksisina merkityksinä, joita ei

voi kategorisoida eikä yleistää kaikkia isiä koskeviksi. Isyys ei ole ollut pelkästään homogeenista, jossa on tapahtunut peräkkäisiä muutoksia, vaan muutokset ovat tapahtuneet myös limittäin sekä yhtä aikaa ja monenlaisia isänä olemisen tapoja on ollut eri aikakausina. (Miller 2011, 4.)

Yhtenä esimerkkinä näistä päällekkäisistä muutostrendeistä ovat yhdysvaltalaisten perhe-elämän tutkijoiden Alan J. Hawkinsin ja David Dollahiten kehittämät yhteiskunnallisia ja kulttuuriin liittyviä isyyden erilaisia muutostrendejä kuvaavat vahvistuvan ja ohenevan isyyden käsitteet. Vahvistuva isyys nähdään valtavirtaisena muutossuuntana, mihin liittyy lähentynyt isän ja lapsen välinen suhde, osallistuminen lastenhoitoon ja perhe-elämään ja siten isän vahvistuminen lapsen toisena vanhempana. Samanaikaisesti on nähtävissä ohenevan isyyden muutossuunta, jolla tarkoitetaan isättömyyttä ja isän vähäistä toimijuutta. Tällöin lapsen ja isän välinen suhde on etäinen ja yhdessäolo vähäistä. Ohenevassa isyydessä tunnistetaan myös täysin puuttuva suhde biologiseen isään, lapsen arjesta puuttuva isä tai lapsen henkilökohtaisen isäsuhteen puuttuminen. (Hawkins & Dollahite 1997 Huttunen 2014, 183–184 muk.)

Vahvistuvan isyyden konkreettisina kuvaajina Suomessa on käytetty perhevalmennukseen ja synnytykseen osallistumisen sekä isien perhevapaiden käytön lisääntymistä, isien lastenhoidon, arjen pyörittämisen ja lasten kanssa vapaa-ajanvieton lisääntymistä sekä isien ja läheisten kertomuksia isän toimijuudesta sekä isän ja lapsen välisestä suhteesta. Ohenevaa isyyttä on vaikeampi selvittää, koska sen osoittaminen tilastojen kautta ei ole yksiselitteistä ja suuntaa voidaan saada vain esimerkiksi avioero- ja huoltajuustilastoista. Sosiaalisen, psykologisen ja toiminnallisen isättömyyden näkyväksi tekeminen tutkimuksen kautta on erityisen vaikeaa. Perhetilastoista on luettavissa, että äidin ja lasten muodostamien perheiden suhteellinen osuus on kasvanut ja että neljäsosa äidin kanssa asuvista lapsista ei tavannut isäänsä kuukausittain. Ohut isyys, isättömyys ja isän vähäinen läsnäolo ovat olemassa olevia ilmiöitä tilastollisesti, mutta tilastojen kautta ei vielä päästä tunnistamaan isä-lapsisuhteen tason muutoksia. (Huttunen 2014, 187–189.)

2.2 Ihanneisyyden odotukset

Närvi (2014, 92) näkee isyyden merkitysten ja käytäntöjen rakentuvan vanhemmuuden ja sukupuolen kulttuuristen käsitysten kanssa vuorovaikutuksessa, ei vain henkilökohtaisina kokemuksina. Isyyteen sitoutumiseen vaikuttavat tekijät ovat yhteydessä isyysihanteisiin, sillä ne pohjautuvat arvo- ja asenneilmapiiriin, jotka vaihtelevat yhteiskunnallisen ja kulttuurisen

tilanteen mukaan. (Närvi 2014, 92.) Mykkänen ja Eerola (2014, 52) ovat haastatelleet ensimmäistä kertaa isäksi tulevia suomalaisia miehiä heidän ajatuksistaan sitoutumisesta ja isän vastuustaan. Isät katsovat sitoutumisen liittyvän kokonaisvastuuseen ja ajankäyttöön. Vastuun kantamisen he näkivät monitahoisesti vuorovaikutuksena ja kiintymyssuhteena, kasvatustehtävän ja hyvän isyyden toteuttamisena sekä taloudellisen vastuun kantamisena lapsen elämästä. (Mykkänen & Eerola 2014, 52–53.)

Ihanteisä kuvataan läsnä olevana, osallistuvana, aktiivisena, vastuullisena, hoivaavana, herkkänä ja sitoutuneena. (Miller 2011, 7; Mykkänen 2014, 47). Isät myös tunnistavat nämä ihanteet ja peilaavat omaa tarinaansa niihin. Tänä päivänä isät ovat enemmän läsnä lapsilleen, pitävät heistä huolta ja isien suhde lapsiin on läheisempi ja äitien kanssa tasavertaisempi. Nykypäivän isät keskustelevat ja neuvottelevat enemmän lastensa kanssa, mutta edelleen on niitäkin miehiä, jotka luottavat isän auktoriteettiasemaan ja turvautuvat erimielisyyksissä vahvaan vastakkainasetteluun. Isän ja lasten suhde on isyyden keskeisin piirre, mutta sitä määrittää myös naisen ja miehen välinen työn-, vastuun- ja vallanjako. Nykyisät jakavat kodinhoitoon liittyviä töitä enemmän kuin suurten ikäluokkien isät. Nykyään isät myös harrastavat ja tekevät lastensa kanssa enemmän asioita yhdessä, kun aikaisemmillä sukupolvilla yhdistävä tekijä oli työ. Näiden edellä mainittujen kuvailujen perusteella nykyisät voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: vastuutaan korostaviin, miehisiin auktoriteetteihin ja toiminnallisiin isiin. (Korhonen, 1999, 231–235.)

Isyys tulisi nähdä moninaisena ja kirjavana. Samalla kun yleisesti puhutaan entistä osallistuvammista isistä, on myös isiä, jotka eivät ole osallisina lastensa elämässä. Osallistumisella on myös erilaisia merkityksiä eri miehille. (Kolehmainen & Aalto 2004, 15.) Kolehmaisena (2004, 108) mukaan ei voida vain luetella, millaisiin lapsiin ja kotiin liittyviin toimiin kukin isä osallistuu ja minkä verran, vaan pikemminkin täytyisi selvittää, mikä on se syy, että miehet osallistuvat tulevasta sukupolvesta huolehtimiseen. Hän pohtii, tekevätkö miehet sen omaksi parhaakseen, kehittyäkseen ihmisenä vai puhtaasti pyyteettömästi. Huttusen (2014, 185–186) mukaan lapsen kannalta vaikuttaisi ratkaisevalta se, että lapsen ja isän välisen suhteen ollessa olemassa isän sitoutumisella, vastuullisuudella ja suhteen jatkumisella on isoja positiivisia vaikutuksia lapsen elämän varrelle. Samoin selkeästi näyttää siltä, että isän sitoutumattomuudella, isän ja lapsen välisen suhteen rikkoutumisella ja isän torjuvalla ja negatiivisella suhtautumisella lapseen on yhteys lapsen riskikäyttäytymiseen ja ei-odotettuihin kehityskuluihin. (Huttunen 2014, 185–186.)

Vuori (2004, 29–30) on nimennyt neljä isyyden mallia, joiden avulla voidaan hahmottaa isyyden suhdetta äitiyteen. Tasa-arvoinen isä jakaa perheeseen liittyvät velvollisuudet tasa-arvoisesti äidin kanssa ja hoivaava isä haluaa läheisen suhteen lapsensa kanssa. Nämä kaksi mallia toimivat äidin kanssa samankaltaisessa suhteessa vanhempina. Kaksi seuraavaa mallia rakentuvat isän ja äidin epäsymmetriselle suhteelle. Valintoja tekevä isä priorisoi omat henkilökohtaiset halunsa ja kykynsä jättäen äidille perimmäisen vastuun lapsista ja maskuliinisen isän valinnat ovat sidoksissa siihen ajatukseen, että äidin tehtävä on olla ensisijainen vanhempi ainakin pienelle lapselle. (Vuori 2004, 29–30.)

Miehet katsovat hyvän isyyden rakentuvan vastuunkantamisen pohjalta isyyteen sitoutumisen kautta. Samalla miehet pohtivat, pystyisivätkö täyttämään hyvän isyyden vaatimukset ja kantoivat syyllisyyttä vähäisestä yhteisestä ajasta, vaikka olivat vähentäneet omia menojaan hoitaakseen lastaan. (Mykkänen & Eerola 2014, 63.) Millerin (2011, 81) havainnot esikoistaan odottavien isien pohdinnoista ovat hyvin samankaltaiset. Isäksi tulevat miehet valmistautuvat isyyteen pohtimalla isyysihanteitaan, jonka mukaan he haluavat toteuttaa omaa isyyttään. He ajattelevat, että hyvä isä laittaa niin emotionaalisen läsnäolon kuin konkreettisen lapsen hoitamisen etusijalle, samoin kuin taloudellisen vastuun kantamisen lapsesta. Monet miehet saattavat joutua ristiriitaiseen tilanteeseen yrittäessään vastata niin läsnä olevan vanhemman kuin ”leiväntuojavanhemman” rooliin. (Miller, 2011, 81.)

Isyys muuttuu lapsen kasvaessa ja samalla myös isän omat ja ympäristön odotukset isyydelle muuntuvat. Esikoislasta odottaessa tulevat vanhemmat käyvät läpi omia tunteitaan ja odotuksiaan vanhemmaksi tulemisesta. Lapsen sitoutuminen on tärkeää niin isän itsensä kuin lapsen, vanhempien välisen suhteen ja koko yhteiskunnankin kannalta. Sitoutuminen vaatii isältä kuitenkin halua kantaa vastuu lapsen elämästä. Ei ole myöskään yhdentekevää, millainen suhde lapsen tulevilla vanhemmilla on keskenään ja miten tuleva äiti antaa isälle tilaa sitoutumiseen. Sitoutuminen isyyteen on merkityksellistä erityisesti lapsen kannalta, mutta se tukee myös isän hyvinvointia ja tuottaa jaettua vanhemmuutta. Mikäli lapsen äiti suhtautuu myönteisesti miehen isyyteen, hän tulee samalla tukeneeksi miehen syntyvää isäidentiteettiä, mikä lisää miehen osallistumista lapsen hoitoon. Äiti voi omalla toiminnallaan ja suhtautumistavallaan niin heikentää kuin vahvistaa miehen sitoutumista isyyteensä. (Mykkänen & Eerola 2014, 49–51.)

Huttunen (2001, 172–176) puhuu uuden isyyden käsitteestä ja hoivaavasta isästä, jossa isät jokapäiväisissä hoitotilanteissa luovat läheistä tunnesuhdetta lapsiinsa. Hoivaisyyden käsitteen takana on ajatus jaetusta vanhemmuudesta, jonka ajatus on puolittaa vanhemmuuden hoivatyö

vanhempien kesken. Hoivaisyyden toteutumisen edellytyksenä on, että molemmat vanhemmat sitoutuvat vanhemmuuteensa samalla intensiteetillä ja ovat kykeneväisiä kodin ja lastenhoidon töihin. Molempien vanhempien tulee pyrkiä työ- ja perhe-elämän tasapainoon ja neuvotella keskenään eteen tulevista tilanteista ilman omavaltaisia ratkaisuja. Kummankin vanhemman tulee olla hellyyden ja hoivan antaja sekä auktoriteetti. Vanhempien keskinäinen kunnioitus ja riitojen ratkominen rakentavasti on tärkeää. Jaetun vanhemmuuden ansiosta molemmat vanhemmat saavat jakaa vanhemmuuden onnen ja ilot, kuten myös surut ja luopumiset. (Huttunen 2001, 172–176.) Sinkkonen (2009, 196–197) kiistää näkemyksen hoivaisyyden paremmuudesta. Hänen mukaansa isyys ja äitiys ovat lapselle laadullisesti kaksi erilaista vanhemmuuden muotoa, ja vanhemmuus on erilaista äidille ja isälle. Isän ei tarvitse yrittää olla äidin klooni eikä lapsen hoitorutiineja tarvitse jakaa tarkasti puoliksi. Tärkeintä on vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus sekä kiintymyssuhteen muotoutuminen. Merkittävää on myös se, että vanhempi on läsnä lapsen elämässä kuulemassa hänen tarpeitaan. (Sinkkonen 2009, 196–197.)

2.3 Isyys eron jälkeen

Vanhempien eron jälkeen isyys muovautuu uudelleen ja siirtyminen eron jälkeiseen isyyteen voi olla haasteellista. Eron jälkeen isän ja lapsen vastavuoroinen suhde sekä vanhemmuus muuntuvat. Yhteiskunnassa on nostettu esiin huolensa isyyden ohenemisesta, haurastumisesta ja jopa katkeamisesta eron jälkeen. Ero tuo esille vanhemmuuden roolit, tunnesuhteet, huolenpidon, kasvattamisen ja taloudellisen vastuun lapsen menoista. Lasten asuessa pääsääntöisesti äitiensä kanssa, isät jäävät suurelta osin osattomiksi lastensa arjesta tapaamisten sijoituessa yleensä viikonloppuihin. Eron jälkeistä isyyttä koskevassa tutkimuksessa on noussut esille, että isät haluaisivat tavata lapsiaan enemmän ja että isät kaipaavat eron jälkeen jokapäiväistä lasten läsnäoloa. Isät olivat surullisia, etteivät pystyneet seuraamaan lastensa arkea ja auttamaan päivittäisissä asioissa lapsiaan. (Hakovirta & Broberg 2014, 114–119.)

Tänä päivänä yhä useammalla isällä on halu säilyttää läheinen suhde lapseensa ja pysyä merkittävänä osana lapsen elämää eron jälkeenkin. Ihanne jaetusta vanhemmuudesta eron jälkeen on yleistymässä. Läheisen suhteen säilyminen isän ja lapsen välillä on merkityksellistä myös lapsen hyvinvoinnin kannalta. (Hakovirta & Broberg 2014, 125–126.) Huttunen (2014, 195) näkee eron jälkeisen isyyden yhdeksi vaativimmista vanhemmuuden kysymyksistä tämän päivän yhteiskunnassamme. Yhdeksi syyksi hän mainitsee sen, että nykyisät haluavat

parisuhteen loppumisenkin jälkeen ylläpitää ja jatkaa läheiseksi muodostunutta suhdettaan lapsensa kanssa. Tästä osoituksena on lisääntyneet yhteishuoltosopimukset, kärjistyneet huoltoriidat sekä lasten vuoroasuminen. (Huttunen 2014, 195.)

Nykyisillä on paljon enemmän vaihtoehtoja eron jälkeisen isyyden toteuttamiselle kuin aiemmin, kun taas äitien oikeudet ja velvollisuudet ovat pysyneet samankaltaisina, sillä poikkeuksella, että nykyäitien tulee lisäksi huomioida isien osallisuus ja tukea sitä vahvasti niin vanhempien ollessa yhdessä kuin eron jälkeen. Eron jälkeen tulee esiin vanhemmuuden eri osa-alueet, kuten lapsen ja vanhemman välinen suhde, huolenpito, kasvattaminen ja taloudellinen vastuu. Perheen eläessä yhdessä näiden eri osa-alueiden oletetaan jakautuvan tasapuolisesti vanhempien välillä, vaikka näin ei oikeasti tapahtuisikaan. Eron jälkeen osa-alueet erottuvat selkeämmin toisen vanhemman mahdollisesti ollessa vahvemmilla jollain alueella. Vanhempien vahvuudet ja heikkoudet saattavat aiheuttaa ristiriitoja vanhempien välille, mutta on tärkeää muistaa, että vanhemmuuden käytännöt eivät ole pysyvässä tilassa, vaan vanhemmuus on muuttuvaa ja kehittyvää eron jälkeenkin. (Kuronen 2003, 109–119.)

Forsbergin ja Autonen-Vaaranien (2017) mukaan vanhempien ero vahingoittaa perheen pysyvyyttä ja muuttaa vanhemmuutta. Ero haastaa vanhemmat miettimään uudelleen omaa vanhemmuuttaan. Vaikka molempien vanhempien suhteen jatkumista lapseen pidetään lapsen etuna ja yhteishuolto nähdään normina useissa maissa, silti isät kokevat olevansa huonommassa asemassa suhteessa äiteihin, kun neuvotellaan lapsen huollosta sekä asumis- ja tapaamisjärjestelyistä. Eron jälkeisiä järjestelyitä miettiessään vanhemmat tasapainottelevat lapsen tarpeiden ja omien tunteidensa kanssa. (Forsberg & Autonen-Vaaranien 2017, 23–24.)

Forsbergin ja Autonen-Vaaranien (2017) tutkimuksessa isät pohtivat eron jälkeisten lapsiin liittyvien valintojensa moraalista perustaa. Isät ovat tietoisia siitä, että eron aiheuttamat vahingot lapselle ovat osittain isien omaa syytä, jos heillä on yhteinen näkemys erosta äitien kanssa. Isät tuntevat syyllisyyttä eron haitallisista vaikutuksista lapsiin ja ovat äärimmäisen huolestuneita niiden seurauksista lapsille. Minimoidakseen eron haitat isät haluavat säilyttää lasten arjen mahdollisimman muuttumattomana. Isät pitävät muuttamistaan pois perheen kodista oikeana tekona lapsen tarpeiden näkökulmasta, jotta lasten elämät voivat jatkua kuten ennenkin tutuissa ympyröissä. Isät pitävät yhteishuoltoa itsestään selvänä päätöksenä, josta ei ole tarvinnut neuvotella äitien kanssa. Isät tapaavat lapsiaan usein ja haluavat olla mukana joustavasti lasten arjessa. Isät hoivaavat ja huolehtivat lapsistaan ja haluavat tehdä asioita lastensa vuoksi. He haluavat säilyttää hyvän suhteen lasten äitiin, sillä näkevät sen merkittävänä lapsen edun kannalta ja arvostavat yhteistyövanhemmuutta. Jotkut isät kokevat, että äidit ovat

kaapanneet lapsen heiltä erossa. Nämä isät korostavat isien oikeuksia ja syyttävät äitejä vanhemmuuden ylivallassa. He myös usein ajattelevat, että yhteiskunta suosii äitejä. Näin ajattelevilla isillä on yleensä takanaan kokemuksia riitaisista ja vaikeista eroista. (Forsberg & Autonen-Vaaraniemi 2017, 27–30.)

3 VUOROASUMINEN

3.1 Vanhempien eron jälkeisenä ratkaisuna yleistynyt lasten vuoroasuminen

Vuoroasumisella tarkoitetaan sitä, että vanhempien eron jälkeen lapsi asuu molempien vanhempien luona suurin piirtein yhtä paljon, esimerkiksi vuoroviikoin (THL 2019, 5). Vuonna 2019 voimaan tulleessa laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on ensimmäistä kertaa kirjattuna vuoroasuminen. Vuoroasuminen merkitään lapsen huoltoa ja asumista koskevaan sopimukseen ja tapaamissopimuksessa tarkennetaan ehdot sen toteuttamisesta. Edelleen lapsella voi olla vain yksi virallinen asuinpaikka, joka merkitään myös sopimukseen. Väestötietojärjestelmään vuoroasuminen merkitään huollon sisältöä koskevana tietona, jolloin se on tilastoissa ja muissa virallisissa tietolähteissä näkyvää tietoa. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 7§ 8.2.2019/190) Aiemmin käytäntö on ollut merkitä vuoroasumisjärjestely tapaamissopimukseen laajennettuna tapaamisoikeutena (THL 2019, 5). Vaikka vanhemmilla olisi eron jälkeenkin lapsen yhteishuoltajuus, lapsen on oltava virallisesti kirjoilla yhdessä osoitteessa, vaikka hän käytännössä viettäisi yhtä paljon aikaa molempien vanhempiensa kanssa (Gottberg 2013, 184; Taskinen 2001, 29).

Vanhempien päätösvalta ja vapaus tehdä sopimuksia ovat merkittäväällä sijalla lapsen etua toteutettaessa ja lapsen asiasta päätettäessä. Lisäksi säännökset määrittävät kasvatuksen laatua ja laajuutta sekä lapsen oikeuksia ja lapsen edun sisältöä. Myös julkinen valta voi puuttua perheen yksityiselämään laissa ja sen soveltamiskäytännöissä määrättyllä tavalla. Esimerkiksi, kun lapsen huoltoon ja asumiseen liittyvistä asioista neuvotellaan sosiaalitoimissa tai tuomioistuimissa vanhempien eron yhteydessä, päätösten tarkoituksena on turvata erityisesti lapsen kannalta tärkeät ihmissuhteet. Lapsen edun näkökulmasta ei ole merkityksetöntä, millaisia sopimuksia lapsen asioissa tehdään. Lapsen kannalta tärkeää on suhteen jatkuminen molempien vanhempien kanssa. (Valjakka 2002, 38, 40–41.)

Autonen-Vaaranieniemi ja Forsberg (2015, 455) toteavat, että vuoroasumista ei voida nähdä pysähtyneenä tilannekuvana, yksiselitteisenä kokemuksena tai kulttuurisena perheenä elämisen mallina, vaan se on monella tapaa ilmenevä muuntuva yksilöllinen ja kulttuurinen näköala. Vuoroasuminen ei ole oikea ratkaisu jokaiselle eroavalle perheelle, mutta se voi olla joillekin toimiva ratkaisu, jonka onnistumisen edellytyksiä olisi hyödyllistä oppia tunnistamaan. (Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015, 455.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL 2019, 1) Lapsen elatus ja huolto sekä isyyden selvittäminen 2018 -tilaston mukaan Suomessa kuntien sosiaalitoimissa vahvistettiin vuonna 2018 lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta 49 043 sopimusta, joissa sovittiin lapsen huollosta 29 727 kertaa, tapaamisista 25 920 kertaa, asumisesta 17 796 kertaa. Yhteishuollosta sovittiin 93 prosentissa, äidin yksinhuollosta kuudessa prosentissa ja isän yksinhuollosta yhdessä prosentissa sopimuksista. (THL 2019, 1.) Perinteisesti vanhemmat ovat sopineet lapsen asumisesta jommankumman vanhemman luona, mutta monet vanhemmat miettivät myös lapsen vuoroasumista (Taskinen 2001, 30) ja on nähtävissä, että vuoroasuminen on yleistymässä (Linnavuori 2007, 10). Vuoroasumisen yleistymiseen on mahdollisesti vaikuttanut se, että modernissa perheessä molemmat vanhemmat ovat aktiivisesti mukana lapsen elämässä huoltajina ja kasvattajina (Kiianmaa 2008, 118).

Suurin osa asumissopimuksista tehdään edelleen äidin luona asumisesta (81 prosenttia). Eronneiden vanhempien lapsen asumisesta vuoroviikoin vanhempiansa luona sovittiin laajennetulla tapaamissopimuksella 3562 lapselle vuonna 2018, joka on 456 lasta enemmän kuin vuonna 2017 ja 910 lasta enemmän kuin vuonna 2016. Vuoroasumissopimusten osuus oli 20 prosenttia asumissopimusten määrästä. (THL 2019, 3.) Vuoroasumista on tilastoitu vuodesta 2009, mutta koska vuoroasumista voidaan toteuttaa myös ilman tilastoituvaa kirjallista sopimusta, täsmällistä tietoa ilmiön laajuudesta ei ole olemassa (THL 2019, 4; Linnavuori 2007, 10). Vuodesta 2009 vuoteen 2015 tilastoidut vuoroasumisjärjestelyt ovat lisääntyneet noin 1300:lla (THL 2016). Asuinpaikkatilastoissa vuorotellen vanhempiansa luona asuvat ovat tähän asti näkyneet vain toisen vanhemman luona asuvina, joten sitäkin kautta vuoroasuminen on jäänyt osin näkymättömäksi (Myllyniemi & Gissler 2012, 34).

3.2 Vuoroasuminen lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta

Gottberg (2013, 185) toteaa, että lapsen asumisjärjestely on mietittävä lapsen edun mukaisesti eikä se saa perustua ainoastaan vanhempien ajatukseen lapsen ajan jakamisesta tasan vanhempien kesken. Perusteena ratkaisulle eivät voi myöskään olla vanhempien taloudelliset intressit. Vanhempien on otettava huomioon myös se, miten lapsi kokee vuoroasumisesta seuraavan jatkuvan muuttamisen. (Gottberg 2013, 185.)

Taskinen (2001, 32) on listannut vuoroasumisen etuja ja haittoja lapsen edun näkökulmasta. Edellytyksenä vuoroasumisen onnistumiselle lapsen edun näkökulmasta on se, että lapsi on halukas ja kykenevä vuoroasumiseen, kiintymyssuhteet kumpaankin vanhempaan ovat riittävät,

vanhemmat ovat joustavia ja pystyvät yhteistyöhön keskenään. Tärkeää on myös se, että vanhemmilla on riittävän isot asunnot, joissa on tilaa lapselle ja että ne sijaitsevat riittävän lähellä toisiaan, jotta koulussa ja päivähoidossa kulkeminen voi toteutua sujuvasti. On myös tärkeää, että lapsen ja hänen tarvikkeidensa kuljetukset ovat sujuvia ja että molemmissa kodeissa on tarpeelliset varusteet. Lomista, juhlapyhistä ja esimerkiksi lasten ystävien tapaamisista sekä vuorojen pituudesta lapsen kasvaessa tulee voida sopia joustavasti ja vanhemmat kykenevät jakamaan lasten kulut tasapuolisesti. Haittana vuoroasumisessa lapsen edun kannalta saattaa olla lapsen juurettomuuden kokemukset, muuttamisen rasittavuus ja tavaroiden siirteleminen. Etuna vuoroasumisessa lapsen kannalta on yhteyden säilyminen molempiin vanhempiin ja se, että lapsi voi elää arkea molempien vanhempien kanssa. Vuoroasuminen voi myös helpottaa pienen lapsen hoidon järjestelyjä. (Taskinen 2001, 32.) Vaikka nämä edut ja haitat lapsen edun näkökulmasta on listattu jo suhteellisen kauan sitten, myös uudemmissa tutkimuksissa tiivistyy samansuuntaisia tuloksia.

Sinkkonen (2011, 179–180) toteaa, että on lapselle eduksi, jos hän saa eron jälkeen psyykkisen ja konkreettisen luvan säilyttää läheiset suhteet molempiin vanhempiinsa. Tämä tarkoittaa sitä, että vanhempien tulisi sanoin ja teoin osoittaa lapselleen, että lapsi saa rakastaa molempia vanhempiaan vanhempien keskinäisistä ristiriidoista huolimatta. Hän korostaa sen olevan paljon merkittävämpi asia lapselle kuin se, miten monta yötä kuukaudessa lapsi viettää kunkin vanhemman luona. Vuoroasuminen voi toimia, jos vanhemmilla on kyky ja valmius sopia asioista eivätkä he asu kovin etäällä toisistaan. Vuoroasumista harkitessa pitäisi ottaa huomioon myös se, että ajan kuluessa tiedonkulku vanhempien välillä heikkenee ja lapsi voi siten vältellä vaikeiden asioiden käsittelyä, koska hän vaihtaa jatkuvasti olinpaikkaa. (Sinkkonen 2011, 179–180.)

Lapsen ja vanhemman suhde ja yhdessä vietetty aika, vanhempien riittävyys ja yhteistyökyky sekä vanhemman oma hyvinvointi ja tyytyväisyys elämäänsä vaikuttavat vuorotellen vanhempien kanssa asuvan lapsen hyvinvointiin. Lisäksi lapsen ikä ja sukupuoli ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat vuoroasumisen onnistumiseen lapsen hyvinvoinnin kannalta. Turusen (2017) ruotsalaisten vuoroasujalasten hyvinvoinnin ja stressikokemusten yhteyksiä vuoroasumiseen selvittäneen tutkimuksen mukaan vuoroasuminen ei näyttäisi olevan vahingollista lapsille ja eikä nuorille, vaan se päinvastoin vaikuttaisi olevan suojaava tekijä vanhempien erosta väistämättä seuraavia vahingollisia vaikutuksia vastaan. Hän toteaa, että myös muut äskettäiset tutkimukset puhuvat saman havainnon puolesta. (Turunen 2017.)

Nielsenin (2014a) mukaan vuoroasumisjärjestely itsessään vaikuttaa myönteisesti lapsen hyvinvointiin. Vaikka vuorotellen vanhempiensa kanssa asuvien lasten vanhemmilla on yleensä paremmat tulot ja vähemmän sanallista konfliktia kuin muilla vanhemmilla, nämä kaksi tekijää eivät yksistään selitä vuoroasumisen myönteisiä vaikutuksia lapsiin. (Nielsen 2014a.) Samoin Bergström ym. (2014) toteavat, että lasten ikä, sukupuoli ja perheen tulot selittävät vain vähän lasten hyvinvoinnin ja psyykkisen oireilun vaihtelua, kun taas vanhemman tyytyväisyyden ja lapsen hyvinvoinnin välillä on vahvempi yhteys.

Lasten mielenterveyden ja vanhempien elämäänsä tyytyväisyyden (terveyden sekä sosiaalisen ja taloudellisen tilanteen) välillä on yhteys. Lapsilla, jotka vuoroasuvat on enemmän tunteisiin, käyttäytymiseen, ylivilkkauteen ja kaverisuhteisiin liittyvää oirehdintaa kuin ydinperheen lapsilla, mutta vähemmän kuin vain toisen vanhemman kanssa asuvilla. Samalla tavoin vanhemmat, jotka ovat yksin vastuussa lapsistaan, ovat tyytymättömämpiä terveyteensä sekä sosiaaliseen ja taloudelliseen tilanteeseensa ydinperheiden vanhempien ollessa tyytyväisimpiä edellä mainittuihin. Vanhempien hyvinvointi ja tyytyväisyys elämäänsä näyttävät tärkeinä selittävinä tekijöinä suhteessa eri tavoin asuvien lasten hyvinvoinnin vaihteluun ja psyykkiseen oireiluun. (Bergström ym. 2014.)

Nielsenin (2014b) mukaan useimmat alle 5-vuotiaat vuorotellen vanhempiensa kanssa asuvat lapset voivat hyvin. Olemassa olevat ongelmat ovat yhteydessä vanhempien toimintahäiriöihin, kuten alkoholiongelmiin, väkivaltaisuuteen, psyykkisiin ongelmiin tai välinpitämättömään vanhemmuuteen, eivät vuoroasumisjärjestelyyn. 2–3-vuotiailla ei ole nähtävissä eroja äitiinsä kiinnittymisessä niiden välillä, jotka yöpyvät tai eivät yövy muualla asuvan vanhempansa luona. Esiin tulleissa turvattomissa kiintymyssuhteissa on nähtävissä yhteys vanhemman ominaispiirteisiin, ei yöpymiseen. (Nielsen 2014b.) Samoin McIntosh ym. (2013) toteavat, että vanhemman vihamielisyys ja kylmyys ennustavat vahvimmin tunne-elämän häiriöitä 2–3-vuotiaille.

Eläminen kahdessa kodissa asettaa erilaisia haasteita eri-ikäisille lapsille. Vuoroasumisella on lapsille positiivisempia vaikutuksia subjektiivisen hyvinvoinnin, perhe-elämän ja kaverisuhteiden osalta kuin vain toisen vanhemman kanssa asumisesta. 15-vuotiaat vuoroasujalapsat kokevat hyvinvointinsa lähes samanlaiseksi kuin ydinperheessä elävät lapset. 12-vuotiaat vuorotellen vanhempiensa kanssa asuvat lapset kokevat hyvinvointinsa vähemmän tyydyttävänä. (Bergström ym. 2013.) Bauden ym. (2016) mukaan taas kaikenikäisten lasten kohdalla vuoroasumisella on positiivisia vaikutuksia lapsen hyvinvoinnille.

Nielsen (2014a) on havainnut, että vuoroasumisella on myönteiset vaikutukset kaikenikäisten lasten emotionaaliseen hyvinvointiin, käyttäytymiseen ja terveyteen. Hänen mukaansa ei ole mitään vakuuttavaa todistetta siitä, että vuoroasumisella olisi negatiivisia vaikutuksia myöskään vauvojen tai pikkulasten hyvinvointiin. (Nielsen 2014a) Vuoroasumisen vaikutukset pienten lasten hyvinvoinnille ovat kuitenkin tällä hetkellä kiistanalaisia. McIntoshin ym. (2013) mukaan vanhemmilla, jotka ovat valinneet lasten asumisjärjestelyksi vuoroasumisen on hyvät edellytykset lasten hyvinvoinnin edistämiseksi. Näistä edellytyksistä huolimatta runsas yöpyminen toisaalla asuvan vanhemman luona vaikuttaa negatiivisesti 0–3-vuotiaiden tunnesäätelyyn. 4–5-vuotiailla ei tällaista haittaa esiinny. (McIntosh ym. 2013.) Nielsenin (2014b) mukaan taas pienten lasten kohdalla löytyy yhteys vuoroasumisjärjestelyn ja paremman emotionaalisen, koulutuksellisen, psykologisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin välillä ja alle 5-vuotiaisiin kohdistuvat tutkimukset osoittavat, että useimmat vuorotellen vanhempiansa kanssa asuvat lapset voivat hyvin. (Nielsen 2014b.)

2–3-vuotiaat, jotka yöpyvät runsaasti muualla asuvan vanhempansa luona ovat merkittävästi vähemmän kärsivällisiä vanhemman raportoinnin mukaan kuin saman ikäiset, jotka käyvät toisen vanhemman luona vain päivisin tai yöpyvät vain silloin tällöin (McIntosh ym. 2013). Nielsen (2014b) ei ole löytänyt eroja uniongelmissa, masennuksessa, ahdistuksessa, aggressiossa, tarkkaavaisuusongelmissa eikä sosiaalisessa vetäytymisessä niiden 2–3-vuotiaiden välillä, jotka yöpyvät tai eivät yövy toisen vanhempansa luona. 4–6-vuotiailla yöpymisestä muualla asuvan vanhemman luona ei aiheudu negatiivisia ongelmia, vaan se vaikuttaa sosiaalisia ja tarkkaavaisuusongelmia lievittävästi. Sukupuolierot näkyvät 4–6-vuotiailla siten, että muualla asuvan vanhemman luona yöpyvillä tytöillä on vähemmän sosiaalista vetäytymistä. (Nielsen 2014b.)

Vuoroasumisen vaikutuksissa lapsen hyvinvointiin on nähtävissä sukupuolten välisiä eroja. Tytöt vaikuttaisivat hyötyvän enemmän vuoroasumisjärjestelyistä kuin pojat, koska vaikka tytöt kokevat joutuvansa enemmän vanhempiansa riitojen väliin, he kokevat isänsä läheisemmiksi ja kokevat harvemmin joutuvansa huolehtimaan äidistään kuin tytöt, jotka asuvat vain äitinsä kanssa. Tytöt, jotka asuvat vuorotellen vanhempiansa kanssa, ovat vähemmän masentuneita, vähemmän pelokkaita ja vähemmän aggressiivisia kuin tytöt, jotka asuvat vain äitinsä kanssa. Myös 3–5-vuotiaat tytöt sopeutuvat poikia paremmin vuoroasumiseen. 4–6-vuotiailla tytöillä on vähemmän sosiaalista vetäytymistä yöpyessään 1–2 yötä isänsä luona kuin tytöillä, jotka eivät yövy isänsä luona ollenkaan. Pojille yöpymisellä ei ole vaikutusta. Toisaalta, jos vuoroasujalapsen vanhemmat ovat erittäin riitaisia tytöillä on

enemmän masennusta ja he ovat poikia tyytymättömämpiä. Tämä saattaa kertoa siitä, että pojille on helpompaa pysyä vanhempiensa riitojen ulkopuolella. (Nielsen 2014a.)

Lasten kokemuksia tutkineet ovat havainneet lasten kokemusten vuoroasumisen onnistumisesta muodostuvan vanhempien keskinäisestä toimivasta vuorovaikutuksesta, toimivasta arjesta ja hyvistä suhteista perheenjäseniin. Linnavuori (2007, 157–161) on väitöskirjassaan tutkinut lasten kokemuksia vuoroasumisesta ja havainnut lasten kokemusten muodostuvan neljän tekijän vuorovaikutuksessa. Lapsen kokemuksiin vaikutusta on asumisen fyysisillä olosuhteilla, lapsen läheiset ihmissuhteilla, lapsen asemalla sosiaalisena toimijana sekä lapsen käsityksellä kodista ja perheestä. Edellä mainittujen kokemusten positiiviset ja negatiiviset tekijät muodostavat lapsen kokemuksen vuoroasumisesta. (Linnavuori 2007, 157–161.) Vaikeuksista huolimatta lapset kokevat vuoroasumisen tarjoavan lapselle tasapainoisen elämän ja perhesuhteiden säilymisen. Jotta vuoroasuminen olisi onnistunutta lapsen kannalta, sen täytyy joustaa lapsen ja perheen tarpeiden mukaan lapsen yksilöllisyys huomioiden. (Linnavuori 2018, 46–49.)

Linnavuoren (2018, 46–49) vuoroasujalasten pitkittäistutkimuksessa nousi esille, että arjen ja käytäntöjen sujuvuudella on vahva vaikutus lapsen kokemukseen vuoroasumisesta. Asiat, jotka voivat aikuisten silmissä näyttää merkityksettömiltä, kuten kotien välinen etäisyys ja tavaroiden siirteleminen vaikuttavat lapsen kokemaan tyytyväisyyteen vuoroasumisjärjestelystä. Lasten tyytyväisyyttä vähentää erityisesti käytännön asioiden aiheuttamat yhteenotot vanhempien välillä. Lyhyt välimatka kotien välillä on yksi merkittävimmistä lasten ilmaisemista arkielämää helpottavista tekijöistä, ja lapset pitävät tärkeänä tunnetta siitä, että halutessaan voivat käydä toisessa kodissa. Lapset kannustavat kertomaan näkemyksistään vanhemmilleen, mikäli kokevat toimimattomuutta vuoroasumisjärjestelyissä. Mielenpitoen kertominen ei ole aina helppoa, sillä lapsi miettii vanhempiensa tunteita ja mahdollista mielihäilyä, joita asiasta kertominen saattaisi aiheuttaa. (Linnavuori 2018, 46–49.)

3.3 Vuoroasuminen vanhempi-lapsisuhteen ja vanhemman näkökulmasta

Lapsen ja vanhemman suhde sekä yhdessä vietetty aika vaikuttavat lapsen hyvinvointiin. Vuoroasuminen ei ole välttämättä paras tai huonoin asumisjärjestely lapselle ja kunkin lapsen tilanne olisikin otettava tarkasteluun yksilökohtaisesti vanhempien suunnitelmassa eron jälkeistä asumisjärjestelyä. Lapsen yksilöllisen tilanteen lisäksi on huomioitava lapsen ja vanhempien välisen suhteen laatu. (Vanassche ym. 2013.) Vaikka lapsen ja vanhemman välisen suhteen

laatu ennustaa luotettavimmin lapsen hyvinvointia, myös lapsen ja vanhemman vaihteleva ja runsas yhdessä vietetty aika voi vaikuttaa myönteisesti vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Vuorotellen vanhempiansa luona asuvat lapset voivat paremmin kuin ainoastaan toisen vanhempansa kanssa asuvat. Merkittävimmät myönteiset vaikutukset lapsen hyvinvoinnille saavutetaan silloin, kun lapsi viettää melkein yhtä paljon aikaa kummankin vanhemman kanssa. (Baude ym. 2016.)

Lapsilla, jotka asuvat vuorotellen vanhempiansa kanssa, on nähtävissä myös negatiivinen yhteys huonon isäsuhteen ja nuoren hyvinvoinnin välillä verrattuna äitinsä kanssa asuviin nuoriin. Jos nuorella on erityisen hyvä suhde äitiinsä, vuorotellen vanhempiansa kanssa asuvat pojat ja tytöt ilmaisivat vähemmän tyytyväisyyttä elämäänsä kuin äitinsä kanssa asuvat. Nämä huomiot kertovat, että vuoroasuminen vaikuttaa negatiivisesti lapsen hyvinvointiin, jos nuorella ei ole hyvää suhdetta isäänsä tai jos nuorella on erityisen hyvä suhde äitiinsä. (Vanassche ym 2013.) Samoin Nielsen (2014a) on havainnut, että vuoroasumisen vaikutukset eivät ole myönteisiä, jos lapsi ei pidä isästään tai tule hänen kanssaan toimeen. Toisaalta Bergströmin ym. (2014) mukaan lapset, jotka asuvat vuorotellen vanhempiansa kanssa, ovat tyytyväisempiä suhteeseensa vanhemiinsa ja erityisesti isiinsä. Tutkimus osoittaa myös, että vuorotellen vanhempiansa kanssa asuvat lapset ovat ydinperheen lasten kanssa yhtä tyytyväisiä lapsi-vanhempi-suhteisiinsa. Myös Nielsen (2014b) tutkiessaan aivan pieniä lapsia on löytänyt yhteyden vuoroasumisjärjestelyn ja kestävämmän isäsuhteen välillä.

Hagquistin (2016) mukaan psykosomaattiset ongelmat ovat yleisempiä kaikilla eronneiden vanhempien 12-vuotiailla lapsilla kuin ydinperheissä elävillä saman ikäisillä. Samoin kuin Bergströmin ym. (2013) mukaan ydinperheessä elävien lasten hyvinvointi on melkein kaikilta osa-alueiltaan parempaa kuin eronneiden lasten hyvinvointi. Hagquistin (2016) mukaan 15-vuotiaiden kohdalla yhden vanhemman kanssa pääsääntöisesti asuminen vuoroasumisen sijaan lisää psykosomaattisten ongelmien todennäköisyyttä erityisesti, kun vanhemman ja lapsen välinen suhde on huono. Vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on suurempi yhteys lapsen psykosomaattisiin ongelmiin kuin lapsen asumisjärjestelyllä. 15-vuotiailla, jotka asuvat vuorotellen vanhempiansa luona ei esiinny enempää psykosomaattisia ongelmia kuin ydinperheessä elävillä nuorilla. Myös 12-vuotiaiden kohdalla tämä ero on suhteellisen pieni. Vanhemman ja lapsen välinen suhde on määräävä tekijä psykosomaattisissa ongelmissa. (Hagquist 2016.) Kun lapsella on hyvät suhteet molempiin vanhemiinsa ja vanhemmat tukevat lapsensa suhdetta toiseen vanhempaan, lapsen huolet kotien välillä kulkemisessa ovat lähinnä

fyysisiin asioihin, kuten tavaroiden sijaintiin liittyviä, eivät tunteisiin liittyviä. (Campo ym. 2012.)

Fransson ym. (2016) ovat tutkineet vuoroasujalasten vanhempien perusteluita vuoroasumisjärjestelylle ja löytäneet kaksi teemaa perusteluista: vanhempien yhtäläiset oikeudet ja vastuut sekä lapsen etu. Vanhempien yhtäläisten oikeuksien ja vastuiden teemaan tutkijat liittävät kolme kategoriaa: Selkeä enemmistö vanhemmista pitää vuoroasumista itsestään selvänä ratkaisuna koska näkevät molemmilla vanhemmilla olevan yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lasta kohtaan. Nämä isät ja äidit ovat sitä mieltä, että tavoitteena tulee olla osallistuvan isyyden ihanne. Osan vanhemmista on vaikea hyväksyä vuoroasumisjärjestelyä, jos vanhempien roolit ovat olleet epätasa-arvoiset ennen eroa eli jos toinen vanhempi ei ole esimerkiksi osallistunut lapsen elämään ja arkeen, mutta ajattelevat silti vanhemmilla olevan yhtäläiset oikeudet lapsiinsa. Toisaalta äidit kokivat, että isät ottivat eron jälkeen enemmän vastuuta vuoroasumisjärjestelyn vuoksi lapsistaan ja isien ja lasten välinen suhde lähentyi. Kolmas kategoria koostuu niistä vanhemmista, joille vuoroasuminen ei ole vapaaehtoinen ratkaisu esimerkiksi tuomioistuimen päätettyä lapsen asumisesta. Niin äideillä kuin isillä oli vääryyden kokemuksia tuomioistuimen ratkaisuista. (Fransson ym. 2016.)

Lapsen edulla vuoroasumista perustelevien vanhempien vastauksista löytyy neljä kategoriaa: lapsen oikeus molempiin vanhempiin, osallistuvan isyyden ihanne, avioeron vahinkojen minimointi ja lapsiin keskittyvä vanhemmuus. Vanhemmat pitävät tärkeänä, että lapsi saa elää ja olla läheinen molempien vanhempiensa kanssa, mikä pitkällä aikavälillä vaikuttaa myönteisesti lapsen hyvinvointiin. Mikäli isä ei ole mukana lapsen arjessa, lapsi ikävöi isäänsä. Vanhemmat pitävät ydinperheen mallia parhaana lapselle, mutta näkevät vuoroasumisen olevan toiseksi paras ratkaisu, joka minimoi avioeron tuomat haitat. Heidän mukaansa vuoroasumisessa on myös eniten piirteitä ydinperheen elämästä. Vanhemmat kokevat vuoroasumisen etuna sen, että pystyvät joka toinen viikko keskittymään lapseen täydellä teholla, koska joka toinen viikko voivat latautua lasta varten. Vanhemmat tunnistavat, että vuoroasumisessa piilee vaara, että lapsi tulee hemmotelluksi, koska he toteuttavat helpommin lapsen toiveita ja eivätkä rajoita välttämättä lapsiaan samalla tavalla, sillä haluavat lapsen kanssa vietetyn ajan olevan mukavaa. (Fransson ym. 2016.)

Neoh ja Mellor (2010) toteavat, että vanhemmat ovat paljon tyytyväisempiä vuoroasumisjärjestelyyn kuin lapsensa. Vuoroasumisjärjestelyn edut ovat todennäköisempiä vanhemmille kuin lapsille. Vuorotellen vanhempiensa kanssa asuvat lapset eivät koe olevansa sen paremmassa asemassa kuin pääsääntöisesti toisen vanhempiensa kanssa asuvat lapset. Neoh

ja Mellor (2010) ovat lapsia ja heidän vanhempiaan tutkiessaan havainneet, että kaikissa perhetyypeissä (ydin, yksinhuoltaja- ja vuoroasumisperheissä) vanhemmat aliarvioivat lastensa ilmaisemat emotionaaliset ongelmat. Niin yksinhuoltaja- kuin vuoroasumisperheissä vanhemmat eivät ymmärrä, että lapsista tuntuu välillä pahalta kertoa kavereille vanhempiansa erosta ja asumisjärjestelyistään. Vanhempiansa kanssa vuorotellen asuvat lapset raportoivat stressistä enemmän kuin ydin- ja yksinhuoltajaperheissä asuvat lapset. Voidaan sanoa, että mikäli lapsen hyvinvointia arvioidaan vanhempien kertoman perusteella, tulokset voivat olla harhaanjohtavia. (Neoh & Mellor 2010.)

3.4 Vuoroasuminen isän ja äidin välisen suhteen näkökulmasta

Jos vanhempien välillä on paljon riitoja, vuoroasumisella ei ole välttämättä myönteistä vaikutusta lapsen hyvinvoinnille. Erityisesti ne lapset, joiden vuoroasumisesta on päätetty tuomioistuimessa ovat suuremmassa vaarassa hyvinvoinnin ongelmille. (Baude ym. 2016.) Myös Nielsen (2014a) on todennut, että jos vuorotellen vanhempiansa luona asuvien lasten vanhemmat ovat erittäin riitaisia, työillä on enemmän masennusta ja he ovat poikia tyytymättömämpiä elämäänsä. Toisaalta Nielsen (2014b) on havainnut, että vuoroasujalapsen, joiden vanhempien parisuhteessa on ollut parisuhteen aikana fyysistä väkivaltaa, eivät kärsi siitä sen enempää kuin vain toisen vanhemman kanssa asuvat lapset. Perheväkivalta ja vanhempien kesken jatkuvat rajut yhteenotot vaikuttavat negatiivisesti kaikkiin lapsiin, mutta eivät todistettavasti enempää lapsiin, jotka asuvat vuorotellen vanhempiansa kanssa. (Nielsen 2014b.)

Sadowskin ja McIntoshin (2016) mukaan vuoroasujalasten kokemusten tutkimuksesta nousee selkeästi esiin, että lapset kokevat turvallisuuden ja tyytyväisyyden tunnetta silloin, kun vanhemmat haluavat ja pystyvät olemaan samassa fyysisessä tilassa ilman riitoja lapsen ollessa läsnä. Lapsista tuntuu hyvältä, kun heidän eronneet vanhempansa pystyvät yhdessä iloitsemaan lapsensa saavutuksista esimerkiksi koulun tilaisuuksissa ja kun vanhemmat tervehtivät toisiaan ja voivat nauraa yhdessä jollekin asialle. (Sadowski & McIntosh 2016.) Samoin Campo ym. (2012) toteavat, että jos vanhemmat kykenevät yhteistyöhön, ovat joustavia ja ajattelevat asioista lapsen näkökulmasta, he voivat merkittävästi parantaa lastensa elämää huolimatta siitä, millaisesta asumisjärjestelystä on kyse.

Vanhempien väliset pitkittyneet ratkaisemattomat riidat aiheuttavat haavoittuvuuden tunnetta, joka joillain lapsilla muuttuu hätätilaksi ja traumaksi. Näillä lasten kuvaamilla kokemuksilla on

syvä vaikutus lapsen kykyyn tunkea turvallisuutta ja tyytyväisyyttä. (Sadowski & McIntosh 2016.) Erityisesti vuorotellen vanhempiensa kanssa asuvat lapset ilmaisevat toiveen vanhempiensa riitojen loppumisesta, koska heidän vanhemmillaan on suurempi tarve jatkuvaan vuorovaikutukseen (Campo ym. 2012). Samoin Vanassche ym. (2013) ovat tutkimuksessaan todenneet, että kun vanhempien välillä on tiheästi konflikteja, vuorotellen vanhempiensa kanssa asuvat nuoret ovat äitinsä kanssa asuvia nuoria tyytymättömämpiä elämäänsä ja tuntevat enemmän alakuloisuutta.

Lapset, jotka asuvat vuorotellen vanhempiensa kanssa toivovat ymmärrystä toisen vanhemman kaipuulle. Lapset ovat kertoneet kokeneensa turvattomuutta ja tyytymättömyyttä, kun paikalla oleva vanhempi ei pysty tarjoamaan sellaista tukea, mitä lapsi kokee tarvitsevansa tai kun lapsi haluaisi toisaalla olevan vanhemman lohduttamaan itseään. Lapset toivovat voivansa kaivata toisaalla olevaa vanhempaansa pelkäämättä toisen vanhemman loukkaantumista. Lapset eivät tuo esiin, että toinen olisi ”parempi” tai ”huonompi” vanhempi, vaan viittaavat turvallisuuden tunteen tulevan vanhemmuuden saatavilla olosta ja reagointikyvystä. Vaikka lapset ikävöivät toisaalla olevaa vanhempaansa, he eivät tuomitse läsnä olevaa vanhempaa eikä kysymys ole siitä, että lapset kokisivat, että heitä ei rakasteta. (Sadowski & McIntosh 2016.) Lapset kuvaavat vuoroasumista myös vanhempia kohtaan reiluna, koska rakastavat molempia vanhempiaan yhtä paljon. Yleisesti ottaen teini-ikäiset pystyvät ilmaisemaan nuorempia lapsia paremmin omia kantojaan tuntematta tarvetta julistaa lojaalisuuttaan molempia vanhempia kohtaan. (Campo ym. 2012.)

Vaikka lapset kertovat jatkuvasta kamppailustaan vanhempien välisten riitojen keskellä, niitä ei silti mainita pääsyyinä asumisjärjestelyiden muuttamiseksi. Lapset ovat yleisesti tyytyväisiä uusiin järjestelyihin, kun kodit sijaitsevat lähietäisyydellä toisistaan ja vanhemmat tekevät yhteistyötä ilman jatkuvia ristiriitoja. Muutosta asumisjärjestelyihin lapset eivät toivo siksi, että haluaisivat viettää enemmän aikaa toisen vanhemman kanssa, vaan suurimmiksi syiksi ilmenevät merkittävät ongelmat isä- ja äitipuolten sekä puolisisarusten kanssa, etäisyys kotien välillä ja kuljetuksiin liittyvät ongelmat. (Campo ym. 2012.) Toisaalta Vanassche ym. (2013) ovat havainneet, että jos vanhemmalla ei ole uutta kumppania, vuorotellen vanhempiensa kanssa asuvilla nuorilla on vähemmän elämäänsä tyytyväisyyttä osoittavia tekijöitä kuin vain äitinsä kanssa asuvilla. Kuitenkin tytöillä vuoroasumiseen liittyy enemmän alakuloisuuden tuntemuksia silloin, kun äidillä on uusi kumppani verrattuna vain äitinsä kanssa asuviin. Tämä tarkoittanee sitä, että tytöillä on enemmän vaikeuksia, kun asuvat kahden isän roolia ottavan miehen kanssa. (Vanassche ym. 2013.)

Hokkanen (2005, 173) on havainnut tutkiessaan vanhempien eron jälkeisiä kokemuksia, että ne vanhemmat, joilla on kykyä etukäteen pohtia tekemiensä valintojen ja päätösten seurauksia, pystyivät parhaiten luovimaan arjessa esimerkiksi lapsen ja vanhemman tai vanhempien keskinäisen suhteeseen liittyen. Ennakoiva pohtiminen itsessään vaikuttaisi tuovan onnistumisen kokemuksia eron jälkeisissä suhteissa ja järjestelyissä. (Hokkanen 2005, 173.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää isien perusteluita lasten vuoroasumiselle ja isien kokemuksia ja näkemyksiä omasta roolistaan vanhempana vuoroasuvan lapsen isänä. Olen kiinnostunut siitä, miten isät perustelevat lasten vuoroasumiseen päättymistä ja miten lapsen tarpeet ja näkökulma on huomioitu ratkaisua tehdessä. Haluan selvittää, miten isät kokivat roolinsa vanhempana ennen eroa ja millaisena isät näkevät roolinsa vanhempana eron jälkeen, kun lapset asuvat vuorotellen vanhempiensa kanssa.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Miten isät perustelevat lasten vuoroasumisjärjestelyyn päättymistä ja miten lapsi on huomioitu ratkaisussa?

Millaisia kokemuksia ja näkemyksiä vuoroasuvien lasten isillä on roolistaan vanhempana ennen eroa ja eron jälkeen?

Tutkimuskysymykseni on kaksiosainen, tutkimustehtäväni kaksitahoisuuden vuoksi. Haluan selvittää sekä isien perusteluita vuoroasumisjärjestelyä mietittäessä että heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään roolistaan vanhempana vuoroasuvien lasten isinä. Minulle on tärkeää säilyttää tutkimuskysymyksessä lapsen tarpeiden huomioiminen lapsen pitämiseksi huomion keskipisteenä. Perustelen tätä sillä, että tutkittaessa isiä on aina kyse miehistä, joilla on lapsia ja tämän vuoksi lapsen esille tuominen on tärkeää ja perusteltua.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on siis laadullinen eli kvalitatiivinen ja sen toteuttamistapana on haastattelututkimus. Tutkimukseni on laadullinen fenomenologis-hermeneuttinen eli tulkinnallinen tutkimus, jonka tavoitteena on saada ymmärrys merkityksen kautta muotoutuneesta havainnosta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämä tutkimussuuntaus näkyy tutkimuksessani isien merkityksenantoina lastensa vuoroasumisen perusteluille, näkemyksille ja kokemuksille. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä ajallisuus ja paikallisuus ja siinä tavoitellaan yleensä tutkimuskohteiden omien tulkintojen esiin nostamista. Laadullista menetelmää käytetään tutkimuksessa erityisesti silloin, kun halutaan

nostaa esiin sellaisten ääntä, jotka eivät tavallisesti ole ääntänsä kuuluviin saaneet. (Hakala 2010, 18–21.) Metsämuurosen (2008, 14) mukaan laadullinen tutkimus on perusteltua, kun tapahtumien yksityiskohdat ja toimijoiden merkitysrakenteet kiinnostavat sekä silloin, kun ollaan kiinnostuneita luonnollisista tilanteista tai syy-seuraussuhteista. Laadullisessa tutkimuksessa on lähtökohtana ihminen, hänen kokemusmaailmansa ja ilmiöt ja se pyrkii ymmärtämään tutkittavan asian tai ilmiön laatua tai merkitystä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitellaan tutkimuskohteiden omien tulkintojen esiin nostamista, joten se soveltuu mielestäni hyvin tutkimusotteekseni, sillä haastatteluissa isät saavat luvan kertoa omista kokemuksistaan vuoroasumisen perusteluista sekä näkemyksistään omasta roolistaan isänä ennen ja jälkeen eron. (Hakala 2010, 18–21.)

Laadullisen tutkimuksen perusta on eksistentiaalis-fenomenologis-hermeneuttisessa tieteenfilosofiassa. Yksi tämän filosofian suuntauksista on konstruktivismi, jossa tietoa saadaan tutkittavan ja tutkijan aktiivisessa vuorovaikutussuhteessa ja tulokset ovat aina tutkijan tulkintaa tutkittavan todellisuudesta. (Hakala 2010, 12–14.) Samoin Hirsjärvi ja Hurme (2001, 16–18) luonnehtiessaan menetelmällisiä näkökohtiaan sanovat todellisuuden olevan sosiaalisesti konstruoitu ja historiaan ja kulttuuriinsa sidottua. Ihmistä koskevaa tutkimusta tehdään tulkinnan ja ymmärtämisen menetelmillä ja tutkija on osa tutkimusprosessia, jossa hän itse valitsee käyttämänsä käsitteet ja tekee tulkinnat. Vaikka tiedetään, että tutkijan henkilökohtaiset näkemykset vaikuttavat tutkijan valintoihin ja tulkintoihin, tutkimuksen pitäisi pystyä tuomaan esiin tutkittavien ajatusmaailmaa ja tutkijan pitäisi pystyä erottelemaan oma osuutensa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 16–18.) Tutkimuksessani haluan nostaa esiin yksilöiden eli tässä tapauksessa vuoroasujalasten isien perusteluista, kokemuksia ja näkemyksiä. Tiedostan vahvasti, että oma arvomaailmani ja käsitykseni vaikuttavat tekemääni tulkintaan.

Eskolan ja Suorannan (1998, 13–15) mukaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ymmärretään karkeimmillaan aineiston ja analyysin muodon kuvauksen perusteella, joka ei ole numeerinen, mutta vastakkainasettelu kvalitatiivisen ja kvantitatiivisten menetelmien välillä on turhaa. Tärkeintä on tehdä laadukasta tutkimusta sellaisilla menetelmillä, jotka sopivat kyseiseen tutkimukseen. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisinä esiintyvät aineistonkeruumenetelmään, tutkittavien näkökulmaan, harkinnanvaraiseen tai teoreettiseen otantaan, aineiston laadullis-induktiiviseen analyysiin, hypoteesittomuuteen, tutkimuksen tyyliin ja tulosten esitystapaan sekä tutkijan asemaan ja narratiivisuuteen liittyvät piirteet. Kvalitatiivista tutkimusta määritellään monesti myös kertomalla, mitä laadullinen tutkimus ei ole ja vertaamalla sitä kvantitatiiviseen tutkimukseen. (Eskola & Suoranta 1998, 13–15.)

4.3 Aineisto ja aineiston keruu

Keräsin aineistoni haastattelemalla isiä, joiden lapset asuvat vuorotellen vanhempiansa luona. Aineiston keruussa käytin apunani lumipallometodia. Lumipallometodilla tarkoitetaan sitä, että haastateltavien kerääminen alkaa yhden ihmisen kautta, joka sitten pyytää mukaan muita, jotka taas vievät tietoa eteenpäin (Metsämuuronen 2001, 40). Haastattelemani isät olen löytänyt tuttavieni ja heidän tuttaviansa kautta tiedustelemalla tuntisivatko he tutkielmaani haastateltavaksi soveltuvia isiä. Tavoitteenani oli löytää haastatteluun eri-ikäisiä ja eri-ikäisten lasten isiä, jotka ovat esimerkiksi koulutustasoltaan ja muilta taustatekijöiltään erilaisissa tilanteissa. Tavoitteeni oli löytää taustaltaan hyvin heterogeeninen joukko tutkittavia, jotta saan perusteluita ja kokemuksia hyvin erilaisista lähtökohdista. En rajannut tutkittavia etsiessäni sitä, miten pitkä aika lasten vuoroasumisen alkamisesta on. Pysin löytämään 5–10 haastateltavaa. Tein tutkittaville yksilöhaastattelut.

Löysin haastateltavaksi yhteensä kuusi isää ja haastattelut toteutin tammi-helmikuussa 2020. Kaksi haastatteluista toteutin puhelinhaastatteluna pitkän välimatkan tai aikataulujen vuoksi. Kolme haastattelua toteutin isien kodeissa ja yhden kirjaston tiloissa erillisessä neuvotteluhuoneessa. Yhdessäkään haastattelussa ei ollut muita henkilöitä kuin haastateltava ja minä paikalla haastattelun aikana. Onnistuin tavoittamaan kuusi taustatekijöiltään erilaista isää, joiden lapset olivat vuoroasuneet vanhempiansa luona haastatteluhetkeen mennessä muutamasta kuukaudesta noin kymmeneen vuoteen. Kaikkien haastattelemieni isien lapset vuoroasuvat haastatteluhetkellä ja kenenkään suunnitelmissa ei ollut muuttaa tapaamisjärjestelyjä vuoroasumisesta poikkeaviksi. Kaikki lapset olivat vuoroasuneet vanhempiansa erosta lähtien.

Haastattelemani isät olivat iältään 39–47-vuotiaita, neljä noin 40-vuotiasta ja kaksi yli 45-vuotiasta. Lapsia haastattelemillani isillä oli yhteensä 13, joista 6 tyttöä ja 7 poikaa. Lapsia kullakin isällä oli 1–3 siten, että kolmella isällä oli kaksi lasta, kahdella isällä oli kolme lasta ja yhdellä isällä oli yksi lapsi. Lasten iät vaihtelivat neljästä vuodesta 16 vuoteen. Isien koulutustausta oli monipuolinen vaihdellen sähkö-, LVI- ja autonasentajista, sosiaalialan, tekniikan ja kauppatieteiden korkeakoulututkintoihin. Kolmella heistä oli ammattikoulututkinto ja kolmella korkeakoulututkinto. Isät olivat kaikki työssäkäyviä ja tekivät töitä koulutustaan vastaavilla aloilla. Yksi isistä asui Pirkanmaalla ja muut Etelä-Pohjanmaalla.

Käytin aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua (Liite 1). Teemahaastattelussa kysymykset on jaoteltu keskeisiin teemoihin. Puolistandardoidussa

haastattelussa tutkija kysyy kaikilta haastateltavilta samat kysymykset, mutta hän voi kysyä niitä eri järjestyksessä ja sanamuodot voivat vaihdella. Teemahaastattelulla voidaan tarkastella tutkittavan kokemuksia, ajatuksia ja tunteita tuoden hänen äänensä kuuluviin ilman yksityiskohtaisia kysymyksiä. Tutkittavien omat tulkinnat kokemuksistaan ovat esillä teemahaastatteluissa ja heidän antamansa merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa tutkijan kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–49.) Eskolan ja Vastamäen (2010, 29) mukaan teemahaastattelun kautta saatetaan päästä erittäin syvälle esillä oleviin teemoihin.

Haastattelun teemoina olivat vuoroasumisen perustelut, lasten tarpeiden ja toiveiden huomioiminen sekä isän rooli. Teemakysymysten lisäksi kysyin taustoittavia kysymyksiä isän iästä, koulutuksesta ja ammatista, lasten lukumäärästä, iästä ja sukupuolesta, eron ajankohdasta, vuoroasumisen kestosta ja muista mahdollisista aiemmista asumis- ja tapaamisjärjestelyistä. Lomakkeessa (Liite 1.) mainittujen teemakysymysten lisäksi kysyin isiltä tarkentavia kysymyksiä esimerkiksi vuoroasumisen käytännöistä, eron jälkeisestä suhteesta lapsen äidin kanssa sekä nykyisten kotien maantieteellisestä etäisyydestä.

Kerättyäni aineiston litteroin sen eli purin kirjalliseen muotoon mahdollisimman sanatarkasti. Käytin tutkielmassani yleiskielistä litterointia. Litteroinnin tulisi olla mahdollisimman tarkkaa, mutta tutkijan on tehtävä valintoja ja usein riittää melko karkea, yleiskielinen litterointi, jossa ei ole huomioitu eleitä, äänenpainoja eikä taukoja. Yleiskielisessä litteroinnissa tekstistä on poistettu myös murre- ja puhekielen ilmaisu. (Kananen 2008, 80.) Valitsin yleiskielisen litteroinnin, sillä olin kiinnostunut isien vastausten sisällöistä enkä siitä, miten he vastasivat.

4.4 Aineiston analyysi

Analysoin aineistoni hyödyntäen aineistolähtöistä eli induktiivista sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi antaa välineitä teoreettiselle pohdinnalle, mutta tutkija omassa ajattelussaan tekee pohdinnan (Grönfors 1985, 161 Metsämuurosen 2008, 48 muk.). Tuomen ja Sarajärven (2002, 105–115) mukaan sisällönanalyysilla tavoitellaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistettyä sanallista kuvausta ja inhimillisten merkitysten löytämistä. Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida mitä tahansa dokumentteja esimerkiksi artikkeleita, haastatteluja ja keskustelua systemaattisesti ja objektiivisesti. Aineisto järjestetään tulkitsemalla ja päättelemällä selkeään ja tiiviiseen muotoon ilman, että sen sisältämä tieto katoaa. Koko analyysin ajan tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–115.)

Sisällönanalyysi etenee siten, että haastattelut litteroidaan ja niiden sisältöön perehdytään. Sen jälkeen aineistosta etsitään pelkistettyjä ilmaisuja, alleviivataan ja listataan ne. Ilmaisusta etsitään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, jotka sitten yhdistellään ja muodostetaan alaluokkia. Tämän jälkeen alaluokat yhdistellään ja muodostetaan yläluokat. Lopuksi yhdistetään yläluokat ja muodostetaan kokoavat käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–115.) Sisällönanalyysin avulla empiirinen aineisto jäsenellään tulkintaa varten. Analyysissa on tavoiteltava totuudenmukaisuutta, tulkinnan on oltava uskottavaa ja tutkijan on pystyttävä perustelemaan kussakin vaiheessa tekemänsä ratkaisut. (Puusa 2011, 118.) Aineiston luokittelu, analyysi ja tulkitseminen tapahtuvat osittain päällekkäin ja limittäin ja eri vaiheisiin palataan uudelleen arvioiden ja tarkentaen. (Ruusuvuori ym. 2010, 11.)

Toteutin sisällönanalyysin aineistolleni soveltaen ja mukaillen edellä mainitsemaani Tuomen ja Sarajärven (2002) etenemiskaavaa. Käytin runsaasti aikaa aineistoon tutustumiseen ja läpikäymiseen, jotta pystyin hahmottamaan kussakin aineistossa toistuvia teemoja, kokonaisuuksia ja yksilöllisiä eroavaisuuksia. Käytyäni aineistot lukemalla läpi useita kertoja aloin alleviivata esiin nousseita teemoja, jonka jälkeen merkitsin havaitsemani teemat tiettyjen yläkäsitteiden alle. Yläkäsitteet jalostuivat lopulta tuloslukujen nimiksi *jaettu vanhemmuus*, *lapsilähtöinen arki ja isyys sekä oma aika ja toiminta*. Näiden alaluvut muodostuivat analyysin laajentuessa, tarkentuessa ja eriytyessä.

4.5 Tutkimuseettiset näkökohdat

Koko tutkimusprosessini läpäisten olen pitänyt mielessä tutkimuseettiset näkökulmat ja hyvän tieteellisen käytännön. Rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus niin tiedonhankinnassa, tutkimuksen toteuttamisessa, tulosten esittämisessä ja arvioinnissa kuin avoimuus tulosten julkaisemisessa ja raportin laadinnassa ovat olleet keskeisellä sijalla pohtiessani tutkielmani eettisyyttä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7).

Ihmistieteissä eettiset normit on laadittu eettisten ongelmien ratkaisemisen avuksi. Normit perustuvat hyötyperiaatteeseen, vahingon välttämisen periaatteeseen, itsemääräämisoikeuden kunnioituksen periaatteeseen ja oikeudenmukaisuuden periaatteeseen. Nämä edellä mainitut periaatteet sisältävät aina avoimuuden ja rehellisyyden sekä luottamuksellisuuden turvaamisen periaatteen. (Kuula 2006, 59–60.) Olen kertonut haastattelemilleni isille ennen haastattelua, että tutkielmaani osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja varmistanut siten, että haastateltavat ymmärtävät oikeutensa myös kieltäytyä haastattelusta. Olen informoinut haastateltavia

tutkielmani tavoitteesta kirjallisesti (Liite 2.) ja kertonut heidän tietojensa luottamuksellisesta käsittelystä tunnistetietojen poistamisineen. Olen säilyttänyt haastatteluaineiston siten, että vain minulla on ollut pääsy siihen sekä siihen liittyviin tietoihin ja olen huolehtinut siitä, että myös haastateltavat ovat olleet tietoisia tästä. Hävitän aineiston tutkimuksen julkaisemisen jälkeen, minkä olen kertonut myös haastattelemilleni isille. Näillä edellä mainituilla toimintatavoilla suojele ja kunnioitan tutkittavien isien yksityisyyttä ja toimin luottamuksellisesti (Kuula 2006, 62–64). Edellä mainitusta syystä en myöskään mainitse raportissani haastateltavien asuinpaikkoja, vaan ainoastaan maakunnat.

Olen pyrkinyt avoimuuteen ja kunnioitukseen vuorovaikutuksessa tutkittavieni kanssa. Haastattelun alussa olen käynyt isien kanssa haastattelun teemat läpi ja kertonut, että lisäksi saatan esittää erinäisiä tarkentavia kysymyksiä. Mikäli isä on halunnut nähdä kysymykset etukäteen, olen lähettänyt kysymyslomakkeen (Liite 1.) heille sähköpostilla ennen haastattelua. Haastattelutilanteen alussa ja lopussa olen kertonut haastateltaville mahdollisuudesta esittää myös minulle kysymyksiä ja tiedottanut, että he voivat myös jälkikäteen olla minuun yhteydessä, mikäli tulee mieleen kysyttävää. Olen käynyt haastateltavien kanssa läpi myös sen, että vaikka anonymisoin aineiston, he itse ja heidän mahdollisesti tutkimuksesta tietävä lähipiirinsä voi tunnistaa heidät tutkielmasta. Aineisto-otteissa viitataan haastateltavaan muodossa Isä A–Isä F.

Haastatteluja analysoidessani ja raportoidessani olen kiinnittänyt tarkkaa huomiota kirjoitusasuun ja siihen, että isien kertomat kokemukset välittyvät mahdollisimman tarkkoina ja oikeina kirjoittamaani tekstiin. On huomioitava, että tutkija tekee aina omaa tulkintaansa perustuen omiin käsityksiinsä ja taustoihin. Olen kuitenkin pyrkinyt saamaan isien haastatteluista esille heidän kokemuksensa mahdollisimman aitoina. Tätä korostaakseni olen käyttänyt tulosluvuissa runsaasti aineisto-otteita.

5 JAETTU VANHEMMUUS

5.1 Ainoa oikea vaihtoehto

Isät perustelivat vuoroasumista itsestään selvänä ja oikeudenmukaisena järjestelynä sekä arjen organisoinnin kannalta järkevänä valintana. Isät totesivat vuoroasumisjärjestelyn olleen itselleen lähtökohtaisesti selvä ratkaisu ja ainoa vaihtoehto. Kenelläkään isällä ei ollut muunlaista tapaamisjärjestelyä mielessään ja myös äidit olivat olleet alusta asti samaa mieltä vuoroasumisesta. Asiasta oli sovittu yhteisymmärryksessä lasten äitien kanssa ilman riitelyä. Isät kuvasivat vuoroasumisjärjestelyn valintaa lähes samanlaisilla sananvalinnoilla:

No se oli kyllä heti aika lailla itsestään selvää, että jos mä ajattelen itseäni niin kuin isänä ja isän roolista, niin en mä olis suostunutkaan mihinkään muuhun. (Isä A)

Se oli jotenkin ihan päivänselvä. Etten mä alkaa miksikään viikonloppuisäksi. (Isä B)

Se oli jotenkin selvää, että se oli viikko ja viikko. En ainakaan muista, että oliko muita vaihtoehtoja. Ei ainakaan mun omas pääs ollut muita vaihtoehtoja. (Isä C)

Se oli lähtökohtana hyvin selvä asia, että siitä ei tarvinnut väitellä. (Isä E)

Isät olivat tyytyväisiä siitä, että olivat olleet yksimielisiä asiasta lasten äitien kanssa, sillä näkivät, että mikäli asiasta olisi ollut erimielisyyttä, järjestely ei olisi välttämättä toiminut tai se ei olisi ollut edes mahdollinen. He kertoivat, että keskustelua käytiin lähinnä käytännön tason asioista kuten siitä, kumpi muuttaa pois yhteisestä kodista tai millä syklillä vaihdot tapahtuvat.

Isät toivat esiin, että vuoroasuminen oli heidän tilanteessaan perusteltua, koska molemmilla vanhemmilla oli vahva side lasten kanssa ja kummallakaan vanhemmalla ei ollut epäluottamusta toista vanhempaa kohtaan. Isät tunsivat tehneensä päätöksen vuoroasumisesta lasten äitien kanssa lasten edun näkökulmasta. Isät toisaalta kokivat ristiriitaiseksi sen, että kertoivat motiivina vuoroasumiselle myös oman halunsa olla lasten kanssa. Isät kiteyttivät vuoroasumisen perustelun ajatuksillaan siitä, että vuoroasuminen oli ”monella tasolla kätevä ratkaisu” tai ”se konsti, jolla tämä voisi toimia” viitaten arjen sujumiseen, mutta myös muihin asumisjärjestelyn etuihin kuten lasten näkemiseen mahdollisimman paljon.

Isät kuvasivat, että eivät olisi suostuneet muunlaiseen ratkaisuun ja pitivät vuoroasumista ainoana oikeudenmukaisena järjestelynä. Isät kokivat, että heistä ei olisi ollut tai olisi ollut kova paikka olla isiä, jotka tapaavat lapsiaan vain kahden viikon välein kaksi päivää kerrallaan. Isät kokivat, että olisi väärin, jos toinen vanhempi ei kantaisi omaa vastuutaan lasten elämästä tai toisaalta, jos toinen vanhempi veisi toisen vanhemman mahdollisuuden olla lasten arjessa. Esiin nousi myös se, että mikäli lasten äiti ei olisi ollut yhtä mieltä vuoroasumisesta, se olisi voinut nostaa katkeruutta tai vihaa:

Jos kokisin pakotetuksi siihen tilanteeseen, että mä en tapaisi lapsia näin paljon, niin mä olisin vihainen ja katkera ex-vaimon suuntaan. [...] Mutta ajatuksena se, että me saadaan kummatkin niin paljon kuin mahdollista. Se on mun mielestä avainelementti, että siinä ei ole sellaista sisäänrakennettua pahaa mieltä. (Isä A)

No, kyllä mä oon sitä mieltä, että jos molemmat vanhemmat haluaa, että lapsilla on yhtäläinen oikeus, niin kyllä mä kannatan tällaista fifty-fifty -mallia. [...] Kyllä mä oon sen kannalla enkä kannata tällaista vanhan kannan joka toinen viikonloppu -isämallia ollenkaan. Joskus mietin sitä omalle kohdalle, niin kyllä se olis ollut aika kova juttu, jos semmoseen olis pitänyt mennä. [...] Ja täytyy olla tyytyväinen omalta kohdaltaan, että sopuisasti jaettiin tää näkemys, että kummallakin on tämmönen mahdollisuus, että se on itselle ainakin ollut hyvä. (Isä F)

Vuoroasumisen he kokivat antavan molemmille vanhemmille mahdollisuuden viettää lasten kanssa mahdollisimman paljon aikaa, sillä eron myötä joutuu joka tapauksessa olemaan lapsista erossa. Isät halusivat elää arkea lastensa kanssa, jotta voivat säilyttää vahvan siteen lapsiinsa ja tuntea heidät. Isät näkivät vuoroasumisen oikeudenmukaisena myös lasten kannalta, jotta lapset voivat olla molempien vanhempiensa kanssa yhtä paljon:

Kummallakin oli niinku halu säilyttää oma suhde lapseen ja sitten myös toisaalta ei ollut halua tai mitään tarvetta ikään kuin viedä toiselta mitään, vaan että nähtiin niin kuin yhteisenä hyvänä, että lapsilla säilyy kontakti kumpaankin eikä ollut sellaisia pelottavia asioita. (Isä A)

Molemmat haluaa muksujensa kans olla. Ei siinä nyt muuta vaihtoehtoa oikein ole. (Isä D)

Se molempien halu olla lasten kanssa ja lasten on tietenkin tärkeä saada olla molempien vanhempien kanssa. (Isä E)

Kun mulle itselle on ainakin tärkeää se, että mä nään mun lapsia säännöllisesti ja koen ainakin itse, että se oli ainut tämmönen oikeudenmukainen malli, että kummallakin vanhemmalla on yhtä paljon oikeutta nähdä lapsi ja lapsilla nimenomaan oikeutta nähdä vanhempia. (Isä F)

Useampi isä kertoi kokeneensa, että yhteiskunnassa edelleenkin äideillä on enemmän valtaa lapsia koskevissa asioissa. Isät toivoivat, että isät pitäisivät kiinni oikeuksistaan lapsiin eivätkä luovuttaisi. Isien mukaan yhteiskunnassamme ei vielä toteudu tasa-arvoisuus äitien ja isien välillä, vaikka siihen ollaan pyrkimässä:

Jos olisi ollut riitaisat välit, niin tottakai äideillä on varmasti näissä asioissa enemmän sellaista valtaa tai voimaa, jos mennään hakemaan näitä päätöksiä ulkopuolelta. Tai ainakin tällainen kuva mulla vielä on. (Isä F)

Mä oon työni kautta nähnyt, että järjestelmä vähän niinku suosii äitejä. Että vähän niinku törmää siihen. [...] Ei musta jotenkin semmosta isien Robin Hoodia tuu tai kovaa huutajaa tästä asiasta, mutta jotenkin kyllä pidän tärkeänä, että isien pitää pitää kiinni omista oikeuksistaan. [...] Riitaa ei tarvitse tehdä, mutta kaikkea ei tarvitse ottaa vastaan pureskelematta. Soisi, että isät pitävät huolta oikeuksistaan, myös niinku suhteessa lapsiin. [...] Että vaikka olisi mitä tapahtunut ja vaikka olis mikä tahansa ollut se syy eroon, ei pitäis mennä siihen, että mä luovun kaikesta. (Isä A)

Toivoisin, että neuvolajärjestelmä ottaisi paremmin isätkin siihen mukaan. Tiedän tapauksia, joissa äiti on omavaltaisestikin ottanut asiat hoitaakseen, niin sitten eron tullessa äiti on tosi vahvoilla. Isiä pitäis enemmän ottaa mukaan. (Isä E)

Toisaalta jotkut isät kertoivat saaneensa kannustusta vuoroasumisjärjestelyn toteuttamiseen tai kokivat olleensa äitejä vahvempia eron jälkeisiä asumis- ja tapaamisjärjestelyjä mietittäessä:

Me käytiin pariterapiassa ja se oli vähän semmonen pariterapeutinkin ehdotus, että kannattaisiko teidän kokeilla sitä. (Isä E)

Se ero oli hänen päätöksensä, joten mä olin paremmassa neuvotteluasemassa näissä asioissa. (Isä C)

5.2 Arkisen huolenpidon ja hoivavastuun muutoksia

Isät olivat pääsääntöisesti vahvasti kotitöihin ja arjen pyörittämiseen sitoutuneita jo ennen eroa. Kaupassa käynnit, ruuanlaitot ja siivoamiset, läksyissä auttamiset ja harrastuskuljetukset olivat isille tuttuja arkeen kuuluvia rutiineja. Osalla perheistä lapsen äidillä oli ollut suurempi rooli arjen pyörittämisessä. Suurimman muutoksen valtaosa isistä koki kokonaisvaltaisen vastuun ottamisessa lapsen arjesta, kun aiemmin se oli jaettu lapsen äidin kanssa. Täytyi alkaa tehdä suunnitelmia arjen sujuvoittamiseksi:

Mun on tavallaan pitänyt ottaa entistä isompi rooli niiden arkisten asioiden kanssa. Ja keksiä niihin tavallaan omat ratkaisut, että miten mä saan sen arjen rullaamaan ja edelleen huomioin niitä lasten hoidollisia asioita, mitä kotona pitää ottaa huomioon. (Isä A)

Ehkä eniten muuttui se, että mun piti ottaa kokonaisvastuu ja tehdä suunnitelma, miten tehdään. (Isä B)

Nyt täytyy se sellainen kokonaisvaltainen vastuu ottaa siitä viikosta, kun ne lapset on sulla. Silloin, kun oltiin yhdessä, niin voi sanoa toiselle, että mä en nyt millään jaksa noita iltapesuja, että voisitko sä. (Isä E)

Osa isistä koki, että nyt, kun ei ollut kahta aikuista jakamassa arkea, tuntui jäävän vähemmän aikaa lapsen kanssa tekemiselle. Isät olivat myös miettineet arjen arvojärjestystä uudelleen ja panostivat siihen, mitä he itse pitivät tärkeänä jättäen samalla jotain itselle vähemmän tärkeää vähemmälle huomiolla. Isät kokivat tyydytystä onnistuessaan jossain sellaisessa, missä eivät kokeneet olevansa vahvoilla:

Mä oon ollut aina sellainen iskä, joka haluaa paljon leikkiä lasten kanssa ja harrastaa liikuntaa. Mutta sitten on se toinen puoli, että miten mä ehdin sitäkin tehdä, kun on ruuan tekemiset ja sellaiset. Jostakin täytyy nipistää. Mä kuitenkin pyrin olemaan läsnä. [...] Kodin siivous tulee mulla kakkosena. (Isä E)

Ei ne nyt niin vaikeita sitten kuitenkaan ole ollut. Ajattelin, että niissä olisi enemmänkin opettelemista ollut näissä kaikissa asioissa. Itse ei stressaa niin paljon näistä kaikista asioista, jos joku ei ole juuri kohdallaan. (Isä D)

Yhden isän kokemus oli, että vastuu lapsesta oli puolittunut vuoroasumisen myötä. Äidin iltaja viikonloppupainotteisen työn vuoksi isä oli ollut päävastuussa lapsesta. Isä koki, että vanhempien roolit tasapuolistuivat eron jälkeen, kun vanhemmat ottivat vastuun lapsen arjesta vuoroviikoin:

Yhdessä kun oltiin, niin vein hoitoon ja töiden jälkeen hain hoidosta ja tein kaikki ja lapsen äiti tuli töistä suurin piirtein, kun lapsi meni nukkumaan. Mä veikkaan, että tämä olikin vaikeampaa lapsen äidille, kun se joutui ottamaan vastuun silloin täysin, kun lapsi tuli sille. (Isä C)

Isät olivat rakentaneet oman näköistensä arkea lasten kanssa ja opetelleet rytmittämään elämäänsä vuoroviikoin. Isät keskittyivät työhön tai omiin harrastuksiinsa silloin, kun lapset olivat äitinsä luona ja sovittivat yhteen lasten harrastukset ja arjen askareet ollessaan lastensa kanssa. Harrastukset rytmittivät monen perheen arkea ja isät suunnittelivat arkea niiden mukaan. Osa isistä osallistui lasten harrastuksiin tai harrastuskuljetuksiin myös niillä viikoilla, kun lapset olivat äitinsä luona. Isät pitivät tärkeänä rooliaan harrastusten mahdollistajana ja tukijana.

Isät kokivat selviytyvänsä arjesta pääosin hyvin ja kertoivat tehneensä siitä oman näköistään muuttamalla osaa aiemmista käytännöistä. Totuttujen toimintatapojen muokkaaminen eron jälkeisessä elämässä oli osin välttämätöntä, jotta isät saivat arjen sujuvaksi. Osaksi toimintatapojen muuttaminen liittyi isien haluun tehdä omia valintoja arjessa huomioiden edelleen lapsen äidin kanssa samansuuntaiset kasvatustavoitteet. Arjen pyörittäminen näyttäytyi isien haastattelussa enimmäkseen sujuvana ja luontevana, mutta isät kokivat vaikeuksia ja väsymystäkin. Yksi isä kertoi vaikeuksista oman jaksamisensa kanssa. Tämä johtui isän mukaan osaksi myös epätydyttävästä työympäristöstä, jonka vuoksi isä olikin päätynyt työpaikan vaihtoon ja koki nyt tilanteen helpottaneen.

Isät tunnistivat itsestään huolenpitäjän ja hoivaajan roolit monilla tavoilla. Isät pyrkivät olemaan lapsilleen läsnä ja kuuntelemaan heitä. Isien syliin on saanut tulla ja isät ovat hoivanneet kipeää tai pelkäävää lasta yöllä. Jotkut isistä kokivat olleensa erittäin hoivaavia jo perheen asuessa vielä yhdessä, toiset kertoivat opetelleensa hoivaavammaksi vuoroasumisen myötä:

Että kun mulla ei olekaan ollut sitä, jolle mä soitan tai kysyn, että pystyksä hoitamaan tän, vaan että se täytyy itse hoitaa. Niin se, mä luulen, että mun rooli sellaisena huolenpitäjänä ja hoivaajana on jollain tapaa jopa kasvanut, kun ne

on ollut vähän semmosia niinku äidin rooliin liittyviä asioita. [...] Ja mä oon kokenut sen tärkeäksi, että mä oon mennyt sitä kohti enkä lähtenyt väistämään sitä, vaan todennut, että nää on semmosia, jotka pitää pystyä tekemään. (Isä A)

Isät kertoivat hoivaamisen tulleen kuitenkin luontevaksi osaksi lapsen kanssa elämistä. Joku isistä totesikin: ”Ennen tietyt asiat meni äidille, nyt ne pitää hoitaa itse. Ei auta alkaa kysymään keltään muulta apua. Niitä vain opetellaan.” (Isä D) Isät pitivät tärkeänä rooliaan lapsen kuuntelijana ja ymmärtäjänä. Yksi isistä, jonka erosta oli jo pidempi aika, oli oppinut toimimaan nyt jo teini-ikäisen lapsensa ja lapsen äidin tai avopuolisonsa riitojen välillä tulkkina, sovittelijana ja rauhoittelijana:

Jos lapsi soittaa äitinsä luota [riidan yhteydessä], kannustan ja rauhoittelen häntä. Mä en jotenkin jaksa äidin kanssa sitä ruveta väentämään. En koe, että mun tarvisi alkaa neuvoa sitä, miten sen pitää... Voin mä lapsen äidille sanoa, jos se menee siihen, mutta en pienemmis asiois. [...] Sitten kun vähän aikaa menee, niin se (lapsen äiti) tajuaa ja se asia taas lutviutuu. [...] Lapsi ja äiti on molemmat niin temperamenttisia. (Isä C)

6 LAPSILÄHTÖINEN ARKI JA ISYYS

Lapsilähtöinen ajattelu oli läsnä vahvana punaisena lankana isien haastatteluissa. Isät perustelivat vuoroasumisjärjestelyä pitäen lapset keskiössä. Myös vuoroasumisen eri puolia miettiessään isät pohtivat asiaa lapsen näkökulmasta. Isät ottivat lapsen edun huomioon monella tavalla vuoroasumisjärjestelyä suunnitellessaan ja toteuttaessaan, vaikka monen isän oli vaikea pukea lasten tarpeita ja toiveita sanoiksi. Isät puhuivat sujuvasti lapsistaan läpi haastattelun, mutta kysymyksiin lapsen mielipiteiden ja toiveiden sekä lapsen edun ja tarpeiden huomioimisesta vuoroasumisjärjestelyssä useamman isän oli vaikea vastata. Isien vuoroasumisen perusteluista nousi esiin lapsen etuna se, että lasta kuunnellaan ja lapsen yksilöllisyys huomioidaan, vanhemmat pitävät tärkeänä lapsen yhtäläistä oikeutta molempiin vanhempiin, vanhempien keskinäisen suhde toimii, vanhemmat pystyvät joustamaan lasten asioissa ja arki saadaan sujuvaksi lasten kannalta.

6.1 Lapsen huomioiminen vuoroasumisen perusteluissa

Pienempien lasten kohdalla isät kertoivat, että vanhemmat olivat kertoneet lapsille vuoroasumisjärjestelystä ja sen jälkeen kuunnelleet ja seuranneet, mitä mieltä lapset asiasta olivat ja miten lapset siihen reagoivat. Lapsen mielipiteen selvittäminen ei ollut aina ollut konkreettista kysymistä asiasta, vaan lapsen reaktioiden seuraamista ja niihin vastaamista:

No, tää oikeestaan lähti siitä, että me kerrottiin sitten lapsille, että näin tulee käymään, että me erotaan ja me istuttiin pitkän aikaa lasten kanssa siinä sohvalla ja juteltiin asiaa lävitte ja lapset sitten siinä. Oltiin sitä ennen toki jo puhuttu, miten asia olis hyvä hoitaa. Ja lapset sitten siinä tilantees rupes kyselemään, mitenkä tämä asia menee ja sitten me kysyttiin vähän heiltä, että mitenkä he haluais. No kun he on niin pieniä, että he ei silleen osanneet ajatellakaan, minkälaisia kaikki vaihtoehdot olis. Niin me sitten tavallaan sanoitettiin se, että kukaan ei häviä mihinkään ja te edelleen näette äiskää ja iskää ja mitä te ajattelisitte tällaisesta järjestelystä. Sitten me kerrottiin tämä systeemi niille. [...] Sit me ollaan puhuttu lasten kanssa aika paljon siitä, että miten he kokee ja miten he näkee tän asian ja pyritty reagoimaan siihen sekä yksittäin mutta myös yhdessä (toisen vanhemman kanssa). (Isä A)

Lapsille vaan kerrottiin, että tehdään nyt näin, että te ootte vuorotellen kummankin luona. Se vain kerrottiin niille ja ne oli kuulemassa. [...] Kyllä he tosi hyvin siihen suopuivat. Varsinkin kun tulivat ekan kerran tuonne mun kämpille, kun oli niin erilaista. Se oli niiden mielestä kivaakin. Tavallaan uusi ympäristö ja kaikki. [...] Lapset ei ainakaan oo mitenkään kritisoineet. (Isä B)

Siinä vaiheessa, kun se lähtee tai tulee, sen näkee, millaisella mielialalla se on. Sen vaistoa, että haluaako se tulla. Onhan sen nähnyt, että joskus on ollut vaikea täältä lähteä. Tai äitiä on tullut ikävä puoles välis viikkoa. Kuitenkin se on ollut aika lailla sellaista, että on mukava mennä äidin luo ja mukava tulla tänne. [...] Tyttöä on kuunneltu koko ajan ja muutoksiin on oltu valmiita. (Isä C)

Joku isä havaitsi, että ei ollut kysynyt lapsilta, miten he kokivat vuoroasumisen, mutta sanoi tuntevansa lasten olevan tyytyväisiä vuoroviikkoasumiseen. Tämä tunne oli isälle muodostunut siitä, miten lapset tulevat isän luo ja lähtevät äitinsä luo, miten luontevasti vaihdot sujuvat ja miltä lapset vaikuttavat isän luona ollessaan. Isä havahtui asialle haastattelun aikana ja päätti, että juttelee asiasta lasten kanssa, kun lapset seuraavan kerran tulevat isän luo: ”*Sunnuntaina taidan koittaa kysyä, olisko joku ollut parempi järjestely kuin tämä.*” (Isä D) Isä halusi näin vahvistusta omalle oletukselleen lasten hyvästä sopeutumisesta vuoroasumiseen.

Isät keskustelivat lastensa kanssa lasten ajatuksista vuoroasumisjärjestelyn suhteen ja kertoivat olleensa valmiita tekemään muutoksia, mikäli se olisi osoittautunut tarpeelliseksi. Isät näkivät päätösvallan asumisjärjestelyn osalta olevan vanhemmilla, mutta mikäli lapsi ei olisi sopeutunut tilanteeseen tai olisi tuntenut olonsa turvattomaksi, he olisivat olleet valmiita kokeilemaan muita tapaamisvaihtoehtoja:

Itsekin ymmärtää, että jos se olisi sanonut, että ei halua olla, niin sitten olisi tehty muutokset sillä tavalla. Jos lapsi olisi sanonut, että se ei halua olla täällä tai äitinsä luona. Kun eihän sitä tiedä, mihin suuntaan se olis lähtenyt menemään. Olis pitänyt sitten miettiä uudelleen. [...] ja tottakai me eletään niin kuin miltä se lapsesta tuntuu. Jos lapsi sanois, että se haluais olla äitinsä luona kaksi viikkoa ja täällä kaks päivää, niin tottakai se tuntuis kurjalta, mutta enhän mä voisi sille mitään. En mä nyt väkisin voi ketään pitää, eikä siitä pitäisi sitä rangaista millään lailla. (Isä C)

Pääasia on, että kuunnellaan. Että jokainen pieni saa aikaa vanhemmaltaan. Meilläkin oli se, että jos jompikumpi lapsista olisi alkanut esittämään, ettei tunnu

turvalliselta tai joku homma ei toimi, sitten olisi varmasti alettu miettiä toisella tavalla. [...] Sitä pitää osata suhteuttaa lapsen omaan kokemukseen siitä asiasta.
(Isä E)

Vanhemmat asuivat melko lähellä toisiaan ja tämä oli ollut useamman perheen kohdalla tietoinen valinta. Lyhyillä välimatkoilla vanhemmat olivat pyrkineet helpottamaan lasten arkea, jotta elinpiiri kouluineen ja kavereineen ei vaihtuisi vuoroasumisen syklien mukaan ja kouluikäisillä lapsilla olisi mahdollisuus käydä toisen vanhemman luona tarpeen mukaan myös toisen vanhemman luona ollessaan:

Kyllä me on lähetty siitä, että kun pojalla on hirveen hyvä kaveriporukka koulussa ja ne on ollut päiväkodista saakka sama porukka. Me lähettiin siitä ajatuksesta, että koetetaan löytää asunnot samalta alueelta tai niin, että saadaan pysymään koulualue samana. (Isä A)

Se oli heti selvää se kämpän etsiminenkin, että lapsilla pysyy koulu samassa. (Isä B)

Se sovittiin, että ei kovin kaukana asuttais, että vois olla samat kaveritkin molemmis. (Isä C)

Se oli tavoite, että löytyy läheltä asunto. Että ei ollut kiirettä muuttaa. (Isä E)

Osa isistä koki lasten tavaroiden kuljettamisen paikasta toiseen välillä hankalaksi ja raskaaksi, sillä tavarat tuntuivat olevan aina väärässä paikassa, lapset kaipasivat tavaroita toisesta kodista tai halusivat kuljettaa tiettyjä asioita mukanaan, vaikka eivät nähtävästi tarvinneet niitä viikon aikana:

Molemmilla on mennyt välillä hermo siihen tavaroiden kuljettamiseen niiden kämppien välillä. Jos joku laatikko kulkee edestakaisin ja sitä ei välillä avata edes. Mutta onneksi välimatka on niin lyhyt, että jos joku asia unohtuu, niin sen voi hakea. (Isä E)

Osalle isistä lasten tavaroiden kuljettaminen ja siirtely olivat helpottuneet ajan myötä tai isät eivät olleet kokeneet asiaa ongelmallisena alkuunkaan. Isät halusivat myös vapauttaa lapsen täysin tavaroiden ajattelusta lasten lempiasioita lukuun ottamatta ja huolehtivat siitä, että asiat vaihtoivat kodista toiseen ilman lapsen apua tai läsnäoloa:

Käytännön asioiden siirtäminenkin on saatu nyt toimimaan paikasta toiseen, että ne ei ole aina väärällä puolella ja näin pois päin. (Isä F)

Me ollaan lasten äidin kanssa hoidettu se asia, jos on joitain tavaroita tarvinnut viedä. Me ollaan sit ikään kuin aikuisten kesken hoidettu, että mä oon vienyt lapset hoitoon ja oon vienyt lasten äidin luo kassin, jos on tarvinnut viedä jotain tällaisia juttuja. Ja sitten lapset näkee sen kumminkin samaan aikaan, että me pystytään toimimaan yhdessä. (Isä A)

Tottakai se ottaa ne tärkeimmät mukaan sitten. Ja harrastusvälineet tulee aina mukana. Me aikuiset niitä kuljetetaan. Ei lapsi niitä kuskaa, kantaa joskus vain sisälle. Ei se ole lapsen riesa se asia. (Isä C)

Isät perustelivat vuoroasumisen onnistumisen edellytyksiä samoin perustein kuin miten lapsen etu tuli esiin isien haastatteluista. Vuoroasumisen onnistumista isät perustelivat vanhempien kyvyllä kuunnella lasta, vanhempien sujuvalla yhteistyöllä ja joustavuudella. Isät tunnistivat, että osansa vuoroasumisen onnistumisessa oli myös lapsen persoonalla ja kyvyllä sopeutua. Isät kertoivat vuoroasumisen olleen onnistunut valinta heidän lastensa kohdalla, vaikka olivat kohdanneet alussa vaikeuksiakin. Eroon liittyvän kriisin rauhoituttua ja kun lapset sekä vanhemmat olivat oppineet uuteen arkeen, asiat olivat lähteneet sujumaan niin käytännön kuin tunteidenkin tasolla.

Vanhempiin liittyvinä vuoroasumisen onnistumisen perusteluina isät mainitsivat vanhempien kyvyn kuulla lasta, vanhempien välisen sujuvan sekä asiallisen vuorovaikutuksen ja kunnioituksen, vanhempien yhteisen näkemyksen vuoroasumisesta ja kykenevyyden joustamiseen tarvittaessa. Isät puhuivat myös samansuuntaisten kasvatustavoitteiden ja -tapojen tärkeydestä.

Lapsiin liittyvänä onnistumisen edellytyksenä esiin tuli lapsen persoonallisuuden soveltuminen ja kyky sopeutua vuoroasumiseen. Isät näkivät, että vanhemmat voivat myös omalla toiminnallaan joko tukea tai vaikeuttaa lapsen sopeutumista vuoroasumiseen. Isät myös ymmärsivät, että lapsen persoona vaikuttaa siihen, että toisen lapsen on helpompi tottua vuoroasumiseen kuin toisen. Isät korostivat sitä, että kokonaiskuvan hahmottaminen on tärkeää, jotta osaa jättää jotkut asiat sanomatta ääneen lapsen äidille eivätkä pienet asiat johda isoihin riitoihin.

Isät pitivät vuoroasumista lasten kannalta hyvänä eron jälkeisenä tapaamisjärjestelynä, jos onnistumisen edellytykset täyttyivät ja vaikeudet selvitettiin. Isät eivät nähneet vuoroasumista varten otettavana vaihtoehtona, jos vanhemmat eivät luota toisiinsa tai toinen vanhempi ei kykene syystä tai toisesta huolehtimaan arjesta. Tällaisia syitä olisi saattanut isien mukaan olla vanhemman vuorotyö, osaamattomuus tai päihdeongelma. Isät pitivät myös pitkiä välimatkoja esteenä vuoroasumiselle. Haastatellut isät olivat tyytyväisiä siihen, että heidän kohdallaan ei tällaisia esteitä ollut olemassa.

6.2 Lapsi keskiössä vuoroasumisen arjessa

Pääosin isät olivat hämmästyneitä siitä, miten hyvin lasten vuoroasuminen oli lähtenyt käyntiin ja miten helposti lapset olivat sopeutuneet uuteen tilanteeseen. Toisaalta eron jälkeisissä tilanteissa isät kokivat paljon vaikeuksia ja pohtivat, kykenivätkö tai kykenevätkö lapsiaan riittävästi tukemaan, kun omakin erokriisi tunnemylläköineen ja riitaisine asioineen vei energiaa:

Alku totta kai oli vaikeaa, kun piti niitä omia tunteitakin selvittää, että mitä siinä tapahtui. Piti yrittää saada itteään kasaan ja sitten siinä oli se lapsi aina sen koko viikon. (Isä C)

Tietysti se, kun näkee, että lapset on jotenkin surullisia joko kun ne lähtee tai tulee. Se vaihtotilanne on aikaisemmin ainakin ollut sellainen, että siinä on kaikenlaista itkua väännetty puolin ja toisin. Eihän se hyvältä tunnu. Eikä nekään ihan helppoja kysymyksiä oo ollut, kun niitäkin on ihan tullut, että minkä takia on kaksi paikkaa, että miksi ei voida olla kaikki täällä. Että kyllä ne itseä ja varmaan heitäkin on sitten harmittanut, että tulee sellaisia tuntemuksia, että ei tunnu hyvältä. (Isä F)

Jokaisessa perheessä oli ollut omat haasteensa ja vaikeat kohtansa joko käytäntöihin tai tunteisiin liittyvissä asioissa. Isät korostivat lapsen kuulemisen merkitystä ja kokivat turvallisten rutiinien ja rauhallisen ajan antamisen tukevan lapsen mahdollisuutta kertoa tunteistaan ja olostaan:

No, [lapsen nimi] sitten sanoi, että tää tuntuu vähän vaikealta ja puhuttiin siitä. Ja me puhuttiin, että siinä oli muutkin lapset paikalla, että mikä siinä tuntuu vaikealta. Ja sit se purettiin ja sit todettiin lopulta, että siinä ei sitten olekaan

mitään hankalaa, kuin että se heijastinliivi pitää muistaa ottaa mukaan. Ongelmanratkaisua. Kun vaan muistaa itse olla niin, että antaa sen ajan sille kuulemiselle, niin kyllä ne lapset sen sanoo, jos ne kokee, että niitä kuunnellaan.
(Isä A)

Isät myös miettivät omaa vanhemmuuttaan ja toimintaansa lapsen parhaan näkökulmasta ja pohtivat oman toimintansa vaikutuksia lastensa hyvinvointiin. Isät pyrkivät muuttamaan omaa toimintaansa ja käytäntöjä, jos huomasivat niiden vaikuttavan negatiivisesti lapsiin:

Kun hetken aikaa oli asuttu erillään, niin mä aloin miettiä, että saavatko lapset yhtä terveellistä ruokaa kuin aiemmin. Että kun siinä oli ne omatkin paukut niin vähissä, niin havahduin miettimään, että nappaan helppoja eineksiä mukaan, samoin kuin varmaan lasten äitikin, kun hän ei niin ruuanlaitosta välitä. Mä oon sitä myös tietoisesti miettinyt, että jos mä panostaisin enemmän ruokaan silloin, kun mä oon yksin ja turvautuisin eineksiin silloin, kun lapset on mulla, se vois tarkoittaa sitä, että niiden ruoka ei olisi lainkaan niin hyvää ja ravitsevaa. Välillä on kuitenkin sen verran kiire, ettei aina pysty laittamaan. (Isä E)

Eron jälkeen aluksi harrastin enemmän, mutta lapset sanoivat, että sä oot koko ajan jossain. Kun harrastus vei liikaa aikaa, niin sitä aloin muuttaa, että jää enemmän aikaa lapsille. (Isä B)

Vanhemmat ottivat huomioon lasten iän ja yksilölliset tarpeet suunnitellessaan vuoroasumisen käytäntöjä. Jotkut vanhemmat olivat pohtineet valitsemansa viikon sijasta pidempää kahden viikon sykliä tapaamisissa, mutta olivat arvioineet, että se olisi pienemmille lapsille vielä liian pitkä aika olla erossa toisesta vanhemmasta. Jotkut isistä kertoivat, että tapaamisen sykli oli vuoroasumisen alussa ollut vain muutaman päivän lasten äidin vuorotyön vuoksi tai jotta vanhemmat pääsevät näkemään, miltä vuoroasuminen lapsista tuntuu eikä kummastakaan vanhemmasta tarvinnut olla erossa liian kauan. Yhden perheen kohdalla viikon sykliin oli päädytty, koska vanhemmat olivat huomanneet, että vuorottelu sujuu lapsilla hyvin ja aikaa voidaan pidentää muutamasta päivästä viikkoon. Toisen perheen kohdalla vuoroasuminen epäsäännöllisellä rytmillä oli vaikuttanut lapsiin isän mukaan kielteisesti, kun lapset olivat olleet jatkuvasti hämmentyneitä ja epävarmoja siitä, minne menevät ja milloin. Vanhemmat olivat sitten päätyneet säännölliseen viikko isällä ja viikko äidillä vuorotteluun, jonka isä koki toimivan lasten kohdalla paremmin:

[...] Mut nyt se asia on selkeempi, kun ollaan päästy tällaiseen tavoitetilään, viikko ja viikko, että se on säännöllistä ja se on lapsillekin parempi. [...] Kaikki tämä tällainen vastustus siihen, että vaihdetaan paikkaa, on loppunut. Koska sitä oli jossain vaiheessa aika paljon. Ei sillä ollut merkitystä, mistä siirryttiin ja minne, vaan kun se muutos tapahtui, niin se aiheutti, että ei halunnut vaihtaa ja sitten tuli ikävä heti sitä toista, jo heti siinä kun oltiin edes mihinkään lähdetty. Mutta nyt se on jotenkin helpottunut, en tiedä onko tämä rytmi tehnyt sen, että se on rauhoittunut vähän. Se tuntuu ainakin toimivan nyt paremmin. (Isä F)

Vanhemmat pyrkivät myös kuuntelemaan lasten toiveita ja toteuttamaan niitä mahdollisuuksien mukaan ja siten tämän kaltaisella joustamisella edistämään lapsen etua. Isät ottivat lasten toiveita huomioon niin yhteisessä tekemisessä kuin ylimääräisten tapaamisten järjestämisessä. Isät pitivät tärkeänä lapsen kannalta sitä, että lasten liikkumista vanhempiensa välillä ei ollut liian tiukasti rajoitettu, vaan että kouluikäisillä lapsilla oli mahdollisuus käydä toisen vanhemman luona niin halutessaan:

Ja sitten me ollaan pyritty reagoimaan tällaisiin juttuihin, jos lapset tuottaa jotain esimerkiksi niin ku poika sanoi joulun aikaan, että hän haluais, että me ollaan kaksistaan viikko. Niin me ollaan sitä nyt ex-vaimon kans mietitty, että mitenkä tää saatais toteutumaan. [...] Sitten tää keskimäinen on toivonut pizzapäivää isän kanssa, että mitenkä me toteutettais semmonen, että mä olisin vain hänen kanssaan. [...] Että ihan sillä ajatuksella, että jos lapset pyytää jotain, niin se lähtökohtaisesti toteutetaan. [...] Mä ite ajattelisin niin, että saa niinku vapaasti kulkea, mitenkä haluavat olla, mutta toki siinä täytyy nyt joku roti sillä lailla pitää olla. Että kyllähän lapsi täytyy jollain tavalla ohjata siihen myös, niinku jaettuun vanhemmuuteen. (Isä A)

Lasta on kuunneltu koko ajan. Muutoksiin on oltu valmiita. Me fiksuina aikuisina ihmisinä osataan elää siinä mukana ja tulkita, jos pitää jotain muuttaa. Viiden tai kuuden vanhana... Totta kai tulee ikävä kumpaankin suuntaan ja silloin tällöin tuli ikävä. Ja aina puhuttiin, että vaikka sä oot tuolla, sä voit tulla tänne ja toisin päin. (Isä C)

Lapsi tietää, että sillä on kaksi kotia, mutta ne molemmat on sen koteja. Eli vaikka se on viikko-viikko, niin se sukkuloi ja voikin yhtäkkiä mennä sinne tai tänne. Että

sitä ei lasketa, että tuutko sä väärään aikaan. Ja vaikka se on äidilläään, niin mä vien sen ratsastamaan. Me nähdään vähän niin kuin joka päivä. (Isä C)

Joustavuus vanhempien välillä nousi esiin vahvasti isien haastatteluista lapsen etua tukevana. Joustaminen lapsen parhaaksi nousi esiin esimerkiksi siten, että isät tapasivat lapsiaan lasten niin toivoessa heidän ollessa äitinsä luona, kuten edellisistä aineisto-otteesta selviää. Isät kokivat ylimääräiset tapaamiset lapsille hyvää mieltä tuottavina ja siten tärkeinä.

Kaikista haastatteluista nousi esiin joustamisen merkitys, mikäli esimerkiksi toiselle vanhemmalle tuli jotain menoa ja sen kautta ilmeni tarve muuttaa lasten tapaamisia. Isät näkivät joustamisen lasten ja kokonaisuuden kannalta tärkeäksi, millä pystyi viestimään lapselle, että vanhemmat eron jälkeenkin pystyvät sujuvasti hoitamaan lapsen asioita ja toimimaan yhteistyössä. Joustamisella pystyi osoittamaan toiselle vanhemmalle kunnioitusta ja ymmärrystä yhteisen asian äärellä. Isät kertoivat joustamisen olevan vastavuoroista lasten äidin kanssa. Isät eivät halunneet pitää kiinni periaatteista vain periaatteiden vuoksi, mikäli ne olisivat vaikuttaneet heikentävästi kokonaisuuteen ja sitä kautta lapsen hyvinvointiin:

No, tietysti se vaatii sitä, että pitäis pystyä myös sitten vähän joustamaan ja ajattelemaan asioita lasten näkökulmasta. Että ei voi ajatella, että mulla on joku juttu ja mä en voi jotenkin tehdä tätä, vaan aika paljon joutuu joustamaan ja ajattelemaan sitä kokonaisuutta, ei yksittäisiä asioita. [...] Että pitäis olla valmis joustamaan, että se kokonaisuus säilyy kasassa, että ei ajauduta siitä hyvältä polulta pienen asian takia väärälle raiteelle. Se vaikeuttaisi asioita. (Isä F)

Niitä palveluksia tehdään molemmille jatkuvasti. [...] Se on sujuvaa. Ei siitä tulisi mitään, jos joku yrittäisi pitää kiinni jostain vain periaatteen vuoksi. (Isä C)

Isät yhdistivät vanhempien sujuvan ja sopuisan vuorovaikutuksen lasten etua tukevaksi. Isät kuvailivat eron jälkeisen uudenlaisen elämän alun vaikeutta. Isät kertoivat olleen vaikeaa oman eron aiheuttaman kriisin keskellä koettaa tukea myös vaikeassa ja uudessa elämäntilanteessa olevaa lasta. Isät kertoivat tukeneensa lapsiaan yhdessä lasten äidin kanssa, mutta onnistuen siinä välillä vain osittain. Osa isistä koki vaikeaksi olla aktiivisesti yhteydessä lasten äitiin edes lasten asioissa heti eron jälkeen, vaikka välit olivatkin asialliset. Jälkeenpäin nämä isät kertoivat huomanneensa olemattoman yhteydenpidon vaikuttaneen kielteisesti lasten tilanteeseen:

Sen on huomannutkin, että kun aluksi ei halunnut sen kanssa jutustella, tuli varmaan senkin takia ristiriitoja sen kanssa asioista ja toimittiin muksun

sanoman pohjalta asiassa, vaikka se ei lopuksi niin se asia ollutkaan. Oltais monelta säästyty, jos oltais alusta asti puhuttu. (Isä D)

Mä en usko, että me jaetaan niitä (vaikeita asioita) tarpeeksi, eikä jaetakaan. [...] Se varmaan vaikuttaisi siihen, että pystyttäisiin menemään siihen suuntaan, että kummallakin olis samanlaiset periaatteet ja tämän tyyppiset asiat, että ei oo iskällä kaikki jotenkin eri asennossa kuin äitillä, että se olis lapsillekin yksinkertaisempaa. Että myös tietäisi paremmin, miten toisella puolella menee. (Isä F)

Isät koettivat pitää vanhempien välisten asioiden selvittelyn erillään lasten asioista sopimisesta ja halusivat suojata lapset aikuisten riidoilta, mutta se ei ollut aina helppoa. Isät kokivat lasten käytännön asioista sopimisen helppoina, mutta lasten raha-asioista sopiminen oli aiheuttanut monille riitaa. Joku isä totesi raha-asioista sopimisesta, että ”*On yritetty pitää sillä lailla, että se ei menisi tunteisiin. Että saatais niinku järjellä puhuttua.*” (Isä A) Alun vaikeuksien jälkeen suurimmalla osalla perheistä tilanne oli rauhoittunut ja tasaantunut siten, että keskusteluyhteys lasten äidin kanssa oli parantunut, mutta osalla vuorovaikutus oli vähentynyt tai heikentynyt esimerkiksi uusien elämänkumppaneiden aiheuttamien dynamiikan muutosten seurauksena.

Suurin osa isistä piti tiiviisti yhteyttä lasten äidin kanssa lasten asioissa pysyäkseen selvillä siitä, miten lapset pärjäsivät tilanteen kanssa ja millaisiin asioihin tuli reagoida. Tiivis yhteydenpito liittyi erityisesti eron alkuvaiheeseen, mutta tuli esille myös pitkän aikaa kestäneissä vuoroasumisjärjestelyissä:

Me soitellaan sitten aina maanantaisin lasten äidin kanssa, että miten viikko on mennyt, onko ollut jotain erityistä. Että pitääkö jotain huomioida. Tää keskimäinen itkeskelee välillä sitä eroasiaa ja miten ollaan siitä asiasta puhuttu tai nuorimmaisensa kanssa, että tämmösiä edesottamuksia tällä viikolla. Että kun ne on niin pieniä vielä, että se paljon liittyy siihen, miten me aikuiset kommunikoidaan keskenämme. Että se on ollut semmoinen tärkeä. (Isä A)

En tiedä oliko siinä mitään systemaattisempaa suunnitelmaa, mutta kuitenkin tällä tavalla oltiin hyvissä puheväleissä ja tällä tavalla vaihdettiin ajatuksia ja sitä tietoa, miten lapset kokee asiat. (Isä F)

Sitten meillä on oma aikuisten ryhmä watsAppissa, jossa me puhutaan sellaisista asioista, jotka ei kuulu lapselle. Siihen kuuluu mun nykyinen avopuolisokin. Jos

täällä olles on vaikka jotain vaikeaa, niin siinä puhutaan niistä asioista. Lapsi tietää, että sellainen ryhmä on olemassa. [...] Ja sitten tietää, jos on ongelmia toises pääs. Ja me osataan reagoida siihen, kun se tulee tänne. (Isä C)

Moni isä oli eron aikaan sopinut lasten äidin kanssa pitävänsä vanhempien asiallisia välejä ja hyvää yhteistyötä lähtökohtana lasten edulle ja vuoroasumisen onnistumiselle. Isät pitivät lasta suojelevana, että lapset näkevät vanhempien kykenevän yhteistyöhön ja kunnioittavan toisiaan:

Se oli niinku heti aluksi, että pidetään välit asiallisina. Vaikka aluksi se oli yhtä tappelua ja väkäämistä, mutta ei lasten aikana. Mutta yritettiin päästä siihen, että on ok-välit. (Isä B)

Tottakai on välillä pientä kärhämää, varsinkin aluksi. Mutta ei lapsi sitä nähnyt. Mutta pitää päästää asioista aika paljon menemäänkin, että tartu kaikkiin asioihin. Sehän on se kaikista tärkein se suhde siihen exään. Eihän se muuten toimisi millään lailla. Ja lapsen parasta siinä ajatellaan, niin sen takia pitää päästää niitä asioita ohitsekin vaan. (Isä C)

Aluksi oli tunnepuolella vähän hankalaa se asioiminen toisen kanssa. Pistät siihen tenavat ja voit poistua siitä saman tien. Mutta siitä ajatuksesta on nyt päästy pois. Se on muksuillekin paljon mukavampi, että pystyy tuolla lailla toimimaan, ettei niiden tarvitse ajatella, että niiden pitää olla jonkun puolella. Koittaa, että ne näkis, että tullaan toimeen. (Isä D)

7 OMAN AJAN JA TOIMINNAN POHDINTA

Isät pohtivat haastatteluissa paljon omia tunteitaan ja kävivät läpi oman toimintansa tai asumisjärjestelyn vaikutuksia lapsiin. Isät miettivät omia tunteitaan ja kertoivat kokemuksia omasta itsestään ja isyydestään myös suhteessa siihen, miten he ajattelevat muiden ihmisten näkevän heidät ja mitä ihanneisyyden normit heille merkitsevät. Isien haastatteluiden perusteella vaikutti siltä, että pidemmän työpäivän tekemisestä puhuminen oli oikeutetumpaa kuin harrastamisesta tai omasta ajasta nauttimisesta kertominen. Myös syyllisyyttä omasta ajasta on kuultavissa isien vastauksissa. Isät halusivat olla läsnä ja olemassa lapsilleen myös silloin, kun lapset eivät olleet heidän luonaan. Haastatteluista nousi esiin isien epäitsekkyys ja lapsen etusijalle asettaminen sekä lapsen äidin kunnioittamisen tärkeys. Isät peilasivat omaa toimintaansa suhteessa tunteisiinsa ja ihanneisyyden normeihin.

7.1 Syyllisyyden ja ikävän tunteet

Isät näkivät vuoroasumisen etuna sen, että saivat olla mahdollisimman paljon lastensa kanssa ja samaan aikaan ymmärsivät vuoroasumisen mahdollistavan työhön tai harrastuksiin panostamisen silloin, kun lapset ovat äitinsä luona. Isät miettivät mahdollista itsekkyyttään, jos käyttivät aikaa, jonka lapset olivat äitiensä luona esimerkiksi omiin harrastuksiin. Isät vaikuttivat tuntevan syyllisyyttä vapaa-ajasta ilman lapsia ja koettivat viettää mahdollisimman paljon aikaa lastensa kanssa heidän ollessa luonaan. Isät nojautuivat turvallisiin rutiineihin, mutta myös halusivat tehdä jotain erityistä lastensa kanssa, jotta lapset tuntisivat olonsa hyväksi. Isät panostivat yhdessäoloon ja ruokailuihin, mutta myös antoivat lapsille tilaa viettää aikaa kavereidensa kanssa ja harrastuksissa.

Joku isä tunnisti omasta toiminnastaan lastensa hyvittelyn, jos oli joutunut käyttämään aikaa omaan harrastukseensa tai ylipäänsä sen vuoksi, että oli lapsista erossa joka toinen viikko ja toivoi arjen olevan sujuvaa ja mukavaa. Isä teki myöhemmin muutoksia toiminnassaan vähentäen omaa harrastustaan niillä viikoilla, kun oli lasten kanssa ja opettelemalla rajoittamaan omaa hyvittelyään ja periksi antamistaan:

Ja täs sitä huomaa, että aluksi lähdin ehkä liikaa niiden miellyttämiseen. Sitä halusin, että niillä olis vaan kaikki hyvin ja kaikki toimii. Että sitä halus, kun ne tulee, jotain ektraa ja mitä ne haluaa sitten syödä. [...] En ole mikään sellainen

tiukkapipoisä, että haluan vähän sellaisia vapautuksia. Ehkä vähän liikaakin. Niinku nuorempi, kun se halusi aina Riisifruttia tai suklaamuroja aamupalaksi. Ja mä sitte annoin. Että niillä olis hyvä ja mukava olla. Mutta nyt tajuaa, että ei voi olla koko ajan vaan kivaa ja hauskaa, vaan välillä pitää olla vähän skismaakin. (Isä B)

Jotkut isät osittain arastellen myönsivät, että oma aika tuntuu hyvältä, koska silloin pystyy harrastamaan tai olemaan vapaammin. Yhdellä isällä oli ollut melkein täysi vastuu lapsen arjesta ennen eroa lapsen äidin ilta- ja viikonloppupainotteisen työn vuoksi. Tämä isä koki, että vuoroasumisjärjestelyn myötä roolit tasapuolistuivat ja toi isälle mahdollisuuden omaan aikaan ja harrastamiseen.

Ensin se viikko-viikko tuntui omituiselta ja periaatteessahan mun rooli niin kuin puolittui saman tien. Kun oltiin yhes, mä olin 100 % vastuus. [...] Ehkä mä sitten löysin niinku itsekin harrastuksia ja mulla oli aikaa tehdä juttuja. (Isä C)

Isät tekivät järjestelyitä ja toimia lasten vuoksi, mutta myös oman työnsä tai lapsen äidin työn vuoksi. Osalle isistä lasten vuoroviikkoasuminen mahdollisti pitempien työpäivien tekemisen silloin, kun lapset olivat äitinsä luona. Useampi isä tekikin pidempää työpäivää ja koetti järjestellä työmatkat sille ajalle, kun lapset olivat äitinsä luona. Isät toivat esiin myös lasten äitien työn asettamat tarpeet lasten vuoroasumiselle:

Mä luulen, että meillä on kummallakin sen tyyppinen työ, että me tarvitaan jonkin verran niin sanotusti lapsivapaata, koska hänellä on iltaa ja mulla on työmatkaa jonkin verran. (Isä F)

Osa isistä oli tehnyt tietoisia valintoja järjestääkseen työnsä siten, että lasten kanssa viettämillään viikoilla he pystyivät lähtemään töistä aiemmin saadakseen arjen sujuvaksi ruuanlaittoineen ja harrastuskuljetuksineen:

Mutta kyllä tämä oli tämmönen käytännön järjestely töiden kannalta, koska mun työt vaatii välillä vähän pidempää päivää, niin mun on helppo rytmittää joka toinen viikko niin, että mä teen poskettoman pitkää päivää ja sit mä pystyn hyvällä omalla tunnolla niinku työnantajankin suuntaan olemaan niin, että mä oon sitten ne viikot, kun mulla on lapset: Tuun luultavasti vähän myöhässä, kun aina tapahtuu jotain aamulla ja sitten kaikki lapset harrastaa jotain. [...] Se tarkoittaa, että on aika särmästi lähettävä töistä, että ehtii näihin harrastuksiin. (Isä A)

Tiistaina alkaa lapsen harjoitukset niin paljon aiemmin, että menen ennemmin kotiin ja laitan ruuan ja sitten menen hakemaan lapsen eskarista. (Isä E)

Isät kokivat raskaana lasten lähtemisen äitinsä luo ja ikävöivät lapsiaan niillä viikoilla, kun lapset eivät olleet heidän luonaan. Isät kuvailivat lasten lähtemistä esimerkiksi seuraavilla tavoilla: ” [...] kun ittekin, kun ne lähtee, on aivan niin kuin puulla päähän lyöty” (Isä D) tai ”se oli vähän raskasta, kun lapset lähti” (Isä B). Isien haastatteluista nousi esiin se, että ajan kuluessa lasten lähtemiseen alkoi sopeutua ja oppi eri tavalla käyttämään hyödyksi tai nauttimaan omasta ajasta, kuten seuraavan aineisto-otteen isä toteaa: ”Tottakai oli kurjaa, kun lasta ei nähnyt ja sitä oli ikävä. Mutta se oli hyvä, että löysin harrastuksia ja pystyin tehdä juttuja.” (Isä C)

Isät kertoivat lasten pysyvän mielessään ”vapaalla” viikolla päivittäisten puhelujen ja tekstiviestittelyjen, harrastuskuljettamisten tai ylimääräisten tapaamisten järjestämisen ansiosta:

”No, onhan ne viikot erilaisia silloin, kun ei oo lapsia. [...] Mutta sitä aika hyvin maadoittaa. Tällä vanhimmalla on puhelin ja se laittaa jonkun ”hyvää huomenta, maailman paras isä” -viestin joka aamu ja joka ilta soitetaan joku puhelu. [...] Ja jos lapsilla on vaikka jotain erityistä semmoisilla viikoilla, kun lapset ei oo mulla, niin tottakai mä sinne jumppanäytökseen oon mennyt ja tämän tyyppisiä asioita.” (Isä A)

”Että tottakai lapset ikävöi ja monesti sitten nähdään viikonkin mittaan. Vaikkapa se, että huomenillalla mennään lasten kanssa pulkkamäkeen.” (Isä E)

7.2 Ihanneisuuden normit vuoroasumisessa

Isät halusivat panostaa lasten kanssa vietettävään aikaan. He valmistautuivat lasten saapumiseen esimerkiksi laittamalla lapsille mieluista ruokaa, tekemällä jotain erityistä tai nojautumalla arjen rutiineihin, jotka lapset kokivat tärkeinä. Isät toivoivat, että lasten kanssa vietetty aika ei ollut vain olemista, vaan että siinä oli mielekästä ja kaikille mieluista sisältöä, kuten seuraavissa aineisto-otteissa isät asiaa kuvailevat mukavan yhteisen tekemisen ja laadukkaan yhteisen arjen kautta:

Nyt koettaa enemmän ja paremmin, kun ne tulee, että keksisi mukavaa tekemistä, että se ei mee siihen normiolemiseen koko aika. [...] No, että käydään vaikka

yhdessä syömässä. Ennen kattottiin joku elokuva yhdessä, mutta sitähän ei enää voi, ei se onnistu millään lailla, kun ne on niin eri-ikäiset. Käytäis makkaraa grillaamassa ja tai lautapeliä pelattais. Ja sunnuntaina koitan laittaa vähän parempaa ruokaa, kun ne tulee. [...] Ajattelen, että tykkäävät tulla, kun on jotain mukavaa. (Isä D)

Ehkä nyt sitten eron jälkeen sitä mieltii jo etukäteen, että kun lapset tulee ensi viikolla, että voitais mennä sinne tai tänne. Ehkä retkiä alkoi enemmän mieltiä ja kesälomareissuja, että mennään vaikka tuonne. (Isä B)

Mutta tavallaan se, että se vaatii vain sen rauhan eikä tarvitte olla niin kuin eikä pidäkään olla sitä huvipuistoa, vaan se, että ollaan rauhassa, ollaan kotona, ollaan omalla porukalla. Ja tehdään siitä kotoa päin asioita. [...] Sitä ne haluaa. Ja ne kysyy, kun viikonloppu tulee, että pidetäänkö levyraatia ja kuunnellaan paljon musiikkia. Ja katotaanks tänään luonto-ohjelmaa vai katotaanks tänään leffa. Me pidetään lauantairutiinista kiinni, että saunotaan, katotaan leffa ja syödään navat täyteen herkkua. (Isä A)

Isät pitivät tärkeänä toisen vanhemman kunnioittamista ja huomioimista. Joku isä toi esiin sen, että vuoroasumisjärjestelyssä on tärkeää kunnioittaa toisen vanhemman ”omaa aikaa” eli aikaa ilman lapsia. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että pääsääntöisesti vanhemman tuli järjestää asiat niin, että ollessaan lasten kanssa ei tulisi tarvetta ainakaan pienissä asioissa turvautua toisen vanhemman käytännön apuun. Tämäkin isä kuitenkin korosti sitä, että joustaminen vanhempien kesken on tärkeää asioiden sujumisen kannalta. Isä kuvasi toisen vanhemman kunnioitusta seuraavalla tavalla:

Tietysti se, että molemmat kunnioittaa myös sitä toisen vanhemman aikaa, että ihan pienestä ei sitä toista pyydä. Että voisiksä nyt tämän illan, kun mulle tuli jotain. Mutta esimerkiksi viikko sitten perjantaina tuli yksikön iltapalaveri ja kysyin lasten äidiltä, että sopiiko, että haen lapset vasta illalla mulle yöksi. Että tällaista joustavuutta voi pyytää. Että tiedostaa sen toisen vanhemman oman ajan tarpeen. Että ei ajattele sitä tasapuolisuutta vain niiden lasten kannalta, vaan myös sitten sen vanhemman oman ajan kannalta. (Isä E)

Isät olivat alkaneet uskoa omaan kykyynsä selviytyä arjesta. Osa haastateltavista koki ylpeyttä siitä, että ei ollut turvautunut paljonkaan lähiverkoston apuun lastenhoitoon liittyvissä asioissa, vaan oli selviytynyt tilanteista itse. Isät eivät myöskään halunneet luovuttaa lasta ulkopuolisen

hoitoon omilla viikoillaan, koska halusivat viettää kaiken mahdollisen ajan lastensa kanssa ja sen vuoksi koettivatkin järjestää asiat niin, että pystyivät täysipainoisesti viettämään koko viikon lasten kanssa: *”Muutenkin meillä on nyt aika hyvin, että molempien äidit pystyy vielä hoitamaan. Mutta mä oon täs puolentoista vuoden aikana tosi vähän käyttänyt mitään arki-iltahoitoapua.”* (Isä E) Yksi isä kertoi, että olivat jo erovaiheessa sopineet lapsen äidin kanssa, että pitävät toisiaan lasten ensisijaisina hoitajina, mikäli toiselle tulee jokin meno ja tarvitsee sen vuoksi apua lastenhoidossa: *”Että se puhuttiin pitkälti, että jos tulee joitain erikoistilanteita, niin me ollaan ikään kuin ensimmäiset, keneltä kysytään apua.”* (Isä A)

Yhden isän kohdalla tilanne oli erokriisin keskellä aluksi se, että äiti oli ajatellut ottavansa lapsia luokseen vain silloin tällöin, mutta isä näki tärkeänä, että lapset näkevät molempia vanhempiaan yhtä paljon eikä hyväksynyt ajatusta toisen vetäytymisestä vanhempiana. Isä perusteli tätä lasten edun lisäksi myös sillä, että molemmilla vanhemmilla tulee olla vapaa-aika. Toinen isä taas mietti asiaa siltä kannalta, että jos heidän tilanteessaan hän olisi halunnut tavata lapsia vain joka toinen viikonloppu, se olisi ollut lasten äidille raskasta täyden kasvatusvastuun kanssa ja hän isänä olisi silloin kertomansa mukaisesti *”ottanut vaan rusinat pullasta viikonloppuisin”* (Isä A). Tästä isästä tuntui raskaalta edes sanoa ääneen sellaista vaihtoehtoa, koska hän lähtökohtaisesti halusi äidin kanssa tasapuolisesti viettää arkea lasten kanssa.

Isät sanoivat ääneen motiiviksi vuoroasumiselle oman halunsa olla lastensa kanssa ja perustelivat sitä eri tavoin. Yksi isä tunnisti lapsen vuoroasumisjärjestelyn suunnittelussa piilleen itsekkään ajatuksen, koska lähtökohtana oli oma halu olla lapsen kanssa. Isä mietti vuoroasumisjärjestelyn oikeutusta motiivinsa vuoksi ja toi esille myös järjestelyn taustalla olleen vahvan ajatuksen lapsen vuoroasumiseen sopeutumisen tarkkailusta ja tarpeen mukaiseen reagointiin tilanteen niin vaatiessa:

Ehkä silloin mietti eniten itseään, että saa olla lapsen kanssa. En olisi voinut ajatellakaan, että se olis kahden viikon välein kaks päivää mulla. Mutta kyllä sitä mietittiin, että katotaan, miten lähtee sujumaan ja miten lapsi reagoi. Mutta lapselle se oli kaikki sitten niin luontevaa. (Isä C)

Toinen isä näki vuoroasumisjärjestelyn molempien vanhempien yhtäläisenä etuna, jonka perimmäisenä ajatuksena on lasten paras:

Mun mielestä se on ihan avainelementti siinä, että me ollaan oltu kumpikin samaa mieltä, eikä siinä oo ollut semmosta toisen vanhemman vähentämisen tarvetta missään vaiheessa. Vaan nimenomaan kumpikin on lähtenyt sitä, että mä haluan,

että sä saat, mutta haluan myös, että mä saan. Että me saadaan tällainen toimiva kokonaisuus ja siinä on ajateltu ennen kaikkea lasten etua, koska me nähdään kumpikin, että kumpikin vanhempi on tärkeä. (Isä A)

Isät pohtivat omaan isyyttään vertaillen tapojaan omien isiensä tapoihin. Joku isistä kertoi itse eläneensä eroperheessä ensin äitinsä ja myöhemmin isänsä kanssa ja piti sen vuoksi tärkeänä lapsen tiivistä yhteyttä molempiin vanhempiinsa. Toinen isä halusi antaa enemmän läsnäoloa ja syliä lapsilleen kuin oma isänsä oli aikoinaan antanut. Isien haastatteluista nousi esiin tavoite olla kuunteleva, lapsensa tunteva ja hänen kanssaan aikaa viettävä vanhempi. Oman isyyden pohdintaan liittyi isien halu kehittyä vanhempina ja ihmisinä:

Sanoisin myös niin, että oma halu kehittyä vanhempana on ollut suurempi eron jälkeen, vaikka se on aina ollut kyllä kiinnostavaa. Ja halu ymmärtää paremmin muita ihmisiä ja ymmärtää muidenkin elämiä. (Isä E)

Vaikeina asioina vuoroasumisessa omalla kohdallaan isät pitivät rahaan, tavaroiden jakamiseen ja kuljettamiseen, vanhempien erilaisiin tapoihin, tunteiden sivussa pitämiseen, lasten surun ja vaikeuksien kohtaamiseen sekä vanhempien yhteisen keskustelun ylläpitämiseen liittyviä asioita.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää isien perusteluita lasten vuoroasumiselle ja kokemuksia omasta vanhemman roolistaan vuoroasuvan lapsen isänä. Tutkimuskysymykseni isien perusteluista vuoroasumisjärjestelyyn päättämisestä ja lapsen huomioisesta sekä isän roolista ennen eroa ja eron jälkeen saivat runsaat, monimuotoiset ja vivahteikkaat vastaukset. Tutkimukseni tulokset hahmotin jaetun vanhemmuuden, lapsilähtöisen arjen ja isyyden sekä isien oman ajan ja toimintansa pohtimisen kautta. Isät perustelevat lasten vuoroasumisjärjestelyyn päättämistä ainoana oikeana vaihtoehtona sen oikeudenmukaisuuden, lapsen näkökulmasta parhaan ratkaisun sekä sujuvan ja toimivan arjen kannalta. Isien kokemukset ja näkemykset omasta roolistaan isänä kertovat isien olleen jo ennen eroa lapsen hoitoon ja arkeen osallistuvia isiä ja kokivat suurimman muutoksen tapahtuneen kokonaisvaltaisen vastuun ottamisessa. Voidaan sanoa, että isät ovat toteuttaneet jaettua vanhemmuutta jo ennen eroa ja ajattelevat lapsilähtöisesti valintoja tehdessään. Isät pohtivat omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia lapseen. Pohdintaa on tehty yhdessä lapsen äidin kanssa ennen eroa, ja isät näkevät yhteisen keskustelun lapsen äidin kanssa tärkeänä myös eron jälkeen lapsen edun toteutumiseksi.

Jaettu vanhemmuus tuli esiin isien perusteluissa esiin siten, että isät näkivät vuoroasumisen ainoana oikeana vaihtoehtona. Tämä piti sisällään ajatuksen vuoroasumisen itsestäänselvyydestä ja oikeudenmukaisuudesta. Vuoroasuminen oli isien mielestä perusteltua, koska heillä oli vahva side lapseen sekä yhtäläinen tarve ja oikeus viettää aikaa lapsen kanssa yhtä paljon kuin lapsen äidilläkin. Oikeudenmukaisuuden he näkivät toteutuvan vuoroasumisessa myös lasten näkökulmasta, koska lapset saavat viettää yhtä paljon aikaa molempien vanhempiensa kanssa. Isät toivat esiin erityisen paljon sitä, että perustelut vuoroasumisjärjestelyistä olivat lapsen äidin kanssa yhteisesti jaettuja ja yhteisiä näkemyksiä. Isät myös toivat esille, että mikäli yksimielisyyttä lapsen äidin kanssa ei olisi ollut, vuoroasumisjärjestely ei olisi tullut kysymykseen, mikä olisi aiheuttanut ristiriitoja.

Jaettu vanhemmuus ilmeni isien roolissa arkisen huolenpidon ja hoivavastuun muutoksissa. Vaikka isät olivat kotitöihin ja arjen pyörittämiseen sitoutuneita jo ennen eroa, he kokivat vuoroasumisen lisänneen kokonaisvaltaista vastuunottoa lapsesta ja arjesta. Isät oppivat selviytymään vaikeistakin tilanteista ja kokivat onnistumisia tehdessään arjesta sujuvaa ja oman

näköistänsä. Isät olivat olleet hoivaavia jo ennen eroa, mutta osin kokivat hoivaamisen ja huolenpidon lisääntyneen vuoroasumisen myötä.

Lapsilähtöinen arki ja isyys näyttäytyivät vahvasti vuoroasumisen perusteluissa. Isät pitivät lapsen keskiössä, joka ilmeni siten, että isät havainnoivat ja kuuntelivat lasta niin vuoroasumisesta lapsille kerrottaessa kuin vuoroasumisen vaikutuksia seurattaessa ja pohdittaessa. Isät olivat myös valmiita tekemään muutoksia, jos vuoroasumisjärjestely ei olisi osoittautunut toimivaksi lapsen arjen kannalta tai jos lapsi olisi vaikuttanut kärsivän järjestelystä. Isät kertoivat järjestelleensä lapsen äidin kanssa käytännön asiat lyhyine välimatkoineen niin, että lasten arki säilyisi mahdollisimman sujuvana eron jälkeenkin.

Isien ilmaiset vuoroasumisen onnistumisen edellytykset olivat samat kuin isien esille tuoma lapsen etu. Nämä edellytykset olivat vanhemman kyky kuunnella lasta ja tehdä yhteistyötä toisen vanhemman kanssa sekä vanhempien vastavuoroinen joustavuus käytännön järjestelyissä. Myös lapsen kyky sopeutua vuoroasumisjärjestelyyn oli edellytyksenä vuoroasumisen onnistumiselle. Isät pitivät vuoroasumisen esteenä epäluottamusta vanhempien välillä, kykenemättömyyttä huolehtia arjesta ja lapsesta sekä pitkiä välimatkoja. Haastateltujen isien kohdalla tällaisia esteitä ei ollut tullut eteen, vaan vaikeudet lasten vuoroasumisen alussa olivat liittyneet enemmänkin eron aikaiseen kriisiin.

Isät huomioivat lapset vuoroasumisen arjessa siten, että he olivat tehneet muutoksia omaan toimintaansa tai arkeen, mikäli olivat huomanneet niiden vaikuttavan negatiivisesti lapsiin. Vuoroasumisen käytännöissä isät huomioivat lapsen iän ja yksilölliset tarpeet. Isät pohtivat, kykenivätkö tukemaan lasta riittävästi, kun olivat itsekkin erokriisin aiheuttamassa tunneaallokossa. Isät pyrkivät kuuntelemaan ja toteuttamaan lapsen toiveita niin yhteisestä tekemisestä kuin ylimääräisistä tapaamisista. Isien näkemyksen mukaan lapsen etu toteutuu vanhempien keskinäisen joustamisen kautta silloin, kun lapsi voi esimerkiksi poiketa toisen vanhemman luona halutessaan tai kun vanhemmat joustavat vastavuoroisesti tapaamisajoissa, mikäli toiselle vanhemmalle tulee esimerkiksi jotain yllättävää menoa. Isät pitivät myös tärkeänä, että välit äidin kanssa olivat asialliset, vaikka se joskus vaati omista periaatteista tinkimistä. Isät pitivät asiallista yhteydenpitoa lapsen äidin kanssa merkittävänä lapsen edun kannalta, vaikka se olikin välillä vaikeaa.

Isät pohtivat omaa toimintaansa peilaten sitä omiin tunteisiinsa sekä tämän päivän yhteiskunnan asettamiin ihanneisuuden normeihin. Syyllisyyden tunteet nousivat esiin omasta ajasta lasten ollessa äitiensä luona. Isät kokivat välillä hyvittelevänsä lapsille aikaa, jonka lapset olivat

viettäneet poissa isän luota tai kun isä oli keskittynyt esimerkiksi omiin harrastuksiinsa. Isät pohtivat itsekkyyttään päätyessään vuoroasumisjärjestelyyn omasta halustaan olla lapsen kanssa tai vuoroasumisjärjestelyjen tuomasta hyödystä työjärjestelyilleen, mutta samalla näkivät järjestelyn edut lapselle ja lapsen äidin työn asettamille tarpeille. Isät ikävöivät lapsiaan, kun eivät olleet heidän kanssaan, mutta vuoroasumisen jatkuessa he tottuivat ja sopeutuivat tilanteeseen ja näkivät järjestelyn myös mahdollisuutena omaan itseensä panostamiseen.

Isien perusteluista, näkemyksistä ja kokemuksista nousi esiin ihanneisuuden tavoittelemisen. Isät halusivat panostaa yhteiseen aikaan, arkeen ja tekemiseen lasten kanssa. Isät kokivat onnistumisia, kun olivat selviytyneet tilanteista, jotka olivat olleet heille uusia, vaikeita tai epämukavia. Isät myös halusivat selviytyä arjesta ilman ulkopuolista apua. Isät halusivat olla tasapuolisesti lapsen äidin kanssa mukana lapsen elämässä unohtamatta lapsen etua ja mukautuen lapsen tarpeisiin. Isät pyrkivät kehittymään ihmisinä ja vertailivat omia tapojaan olla isä omien isiensä tapoihin. Isät tavoittelivat kuuntelevaa ja lapsensa tuntevaa ja lapsensa kanssa aikaa viettävää vanhemmuutta. Isät eivät pitäneet vuoroasumisjärjestelyä ainoastaan helppona ja kaikille soveltuvana ratkaisuna ja kukin isä olikin kohdannut kohdanneet vuoroasumisjärjestelyssä myös vaikeita asioita. Niistä selviytyttyään isät kokivat vuoroasumisjärjestelyn lapselleen ja itselleen sekä lapsen äidille oikeaksi tavaksi elää eron jälkeen.

Yhteiskunnassamme on ollut ja on yhtä aikaa ja limittäin olemassa monenlaisia isänä olemisen tapoja (Miller 2011, 4), kuten vahvistuvaa ja ohentuvaa isyyttä (Hawkins & Dollahite 1997 Huttunen 2014 183–184 muk.). Tutkimukseni isät kuuluivat selkeästi ensimmäiseen sen perusteella, että heidän suhteensa lapsiinsa on läheinen, he osallistuvat lastenhoitoon ja arjen pyörittämiseen ja ovat tasavertaisia vanhempia lapsen äidin kanssa. Tutkimukseni isät tavoittelivat ja reflektoivat omaa toimintaansa tämän päivän isyysihanteisiin. Ihanneisat ovat sitoutuvia ja vastuullisia, osallistuvia ja aktiivisia (Miller 2011, 7; Mykkänen 2014, 47). Ihanneisyyttä tavoitellessaan isät kokevat syyllisyyttä ajankäytöstään (Mykkänen & Eerola 2014, 63), kuten tutkimukseni isät.

Jaetun vanhemmuuden ajatus molempien vanhempien tasa-arvoisesta sitoutumisesta vanhemmuuteen ja kykeneväisyydestä kotitöihin ja lastenhoitoon on nähtävissä tutkimusaineistossani. Tutkimukseni vuoroasuvien lasten isät jakavat ja toivovatkin saavansa jakaa lapsen arjen iloineen ja suruineen. (Huttunen 2001, 172–176.) Vuoroasujalasten isien kohdalla ohenevasta isyydestä ei ole merkkejä, vaan vuoroasujalasten isät päinvastoin haluavat olla lapsiensa jokapäiväisessä elämässä mukana. Jaetun vanhemmuuden ihanne näkyy

erityisesti haastattelemieni isien perusteluissa ja näkemyksissä. Samoin kuin isät näkivät lapsen ja isän läheisen suhteen säilymisen merkittävänä lapsen hyvinvoinnin kannalta. (Hakovirta & Broberg 114–126.)

Nykyisien tavoittelemat läheiset ja emotionaaliset suhteet omiin lapsiin (Huttunen 2014, 179) kuuluivat vahvasti tutkimukseni isien esiin tuomissa näkemyksissä. Tutkimusaineistoni perusteella vuoroasumista perusteltiin niin lasten edulla kuin vanhempien yhtäläisillä oikeuksilla (Fransson ym. 2016). Isät yhdistivät nimenomaan lapsen edun lähtökohdaksi vanhempien yhtäläisille oikeuksille, sillä heillä oli vahva side omiin lapsiinsa ja sen kautta suhteen tiivis säilyminen samanarvoisesti molempien vanhempien kanssa oli lapsen parhaaksi.

Vanhemmuuden muuttuminen ja kehittyminen eron jälkeen (Kuronen 2003, 109–119) tulee esille tutkimukseni isien arjen käytäntöjen uudelleen järjestelyssä eron jälkeen sekä haluna kehittyä ihmisenä ja isänä. Isät tunnistivat omia heikkouksiaan, mutta menivät vahvasti niitä kohti opetellen uutta ja kokeillen erilaisia lähestymistapoja. Isät saivat lisäpontta selviytymiskokemukselleen siitä, että olivat onnistuneet jossain vaikeaksi kokemassaan asiassa.

Nykytutkimuksen (esim. Vanassche 2013; Nielsen 2014a, Nielsen 2014b; Baude ym. 2016; Linnavuori 2018) mukaiset ajatukset vuoroasumisen onnistumisen edellytyksistä lapsen hyvinvoinnin kannalta ovat yhteneväiset tutkimukseni isien näkemysten kanssa lapsen yksilöllisen huomioimisen, lapsen ja vanhemman välisen suhteen, vanhempien hyvän yhteistyön sekä sujuvan arjen osalta. Käytännön asioiden sujuvuuden merkitys vuoroasumisen onnistumiselle (Linnavuori 2018, 46–49) nousi isien kokemuksista korostuneesti esille. Isät pitivät vanhempien välistä sujuvaa yhteistyötä lasten käytännön asioiden järjestelyssä tärkeänä asiana eivätkä halunneet altistaa lasta vanhempien riidoille, vaan päinvastoin halusivat lapsilleen kokemuksia eron jälkeenkin siitä, että vanhemmat pystyvät toimimaan yhdessä.

Haastattelemanani isät olivat taustatekijöiltään heterogeenisiä, mutta hyvin erilaisista lähtökohdista ja taustoista huolimatta isien näkemykset ja kokemukset olivat hämmästyttävän samansuuntaisia. Nämä samankaltaisuudet liittyivät erityisesti lapsikeskeiseen ajattelutapaan, vanhempien yhteistyön ja joustamisen merkityksen ymmärtämiseen sekä ihanneisyyden tavoitteeseen. Iästä ja koulutustaustasta riippumatta isät perustelivat vuoroasumista lapsi edellä, pitivät vanhempien sopuisaa eron jälkeistä suhdetta tärkeänä ja puhuivat isän roolistaan tavoitellen hyvää osallistuvaa ja hoivaavaa isyyttä.

Vaikka isät ovat olleet erityisesti tutkimukseni kohteena, olen kuljettanut ja nostanut esille lasta niin teoreettisessa viitekehyksessä kuin teemahaastattelun kysymysten laatimisessa. Tein

tärkeän havainnon, että teemahaastattelukysymysten miettimisen jälkeen minun ei ollut tarpeen erikseen nostaa lasta keskiöön, vaan isät tekivät sen itse. Läpi haastattelun kuulin, että isien oli luontevaa puhua lapsistaan ja he peilasivat omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia jatkuvasti lasten näkökulmasta. Kaiken kaikkiaan isien perusteluista ja näkökulmista sekä kokemuksista nousi esiin ja korostui sisäänrakennettu lapsilähtöinen ajattelu. Analysoidessani haastatteluita havaitsin, että lähtökohtaisesti melkein jokaisessa vastauksessa nousi esiin lapsi ja lapsen tarpeet puhuipa isä sitten vuoroasumisen perusteluistaan tai roolistaan isänä.

E erityisen tärkeänä löytönä tutkimuksessani pidän sitä, miten isät puhuivat yhteisestä pohdinnastaan lapsen äidin kanssa. He eivät puhuneet niinkään siitä, miten he isinä perustelivat vuoroasumisjärjestelyä, vaan siitä, miten he lapsen äidin kanssa vuoroasumisjärjestelyyn päätyivät. Pidän tätä yhtenä ilmentymänä siitä, miten vanhempien sujuva yhteistyö ja yksimielisyys järjestelyistä on edellytyksenä onnistuneelle vuoroasumisjärjestelylle. Isät myös perustelivat lapsen parasta samalla tavalla kuin vuoroasumisen onnistumisen edellytyksiä. Voidaanko siis sanoa, että vuoroasuminen on onnistunutta silloin, kun lapsen paras toteutuu? Aineiston perusteella isät vaikuttaisivat ajattelevan siten. Tämä ajatustapa sopii yhteen sen kanssa, että vuoroasumisen perusteluiden taustaksi isät kertoivat lähtökohdaksi ajatuksen lapsen parhaaksi tehtävistä ratkaisuista.

Tutkimusaineistoni perusteella voin päätellä, että hoivaava ja osallistuva isyys sekä jaettu vanhemmuus ovat läsnä vuoroasuvien lasten isien ajatusmaailmassa sekä teoissa. Isät ovat oivaltaneet hoivaavan isyyden, johon liittyy lapsikeskeinen ajattelutapa. Arkea suunnitellaan ja toteutetaan pitäen lapsi keskiössä. Linnavuori ja Stenvall (2020) ovat tutkineet lasten kokemuksia ja osallisuutta vuoroasumiseen liittyvässä päätöksenteossa ja todenneet, että mikäli vanhemmat päättävät vuoroasumisesta lapsilähtöisesti, se voi olla paras eron jälkeinen tapaamis- ja asumisjärjestely.

Isät kokevat olevansa äitejä huonommassa asemassa neuvoteltaessa lapseen liittyvistä asioista (Forsberg & Autonen-Vaaraniemi 2017, 23–24), minkä tutkimukseni isät todensivat omilla kokemuksillaan, vaikka omalla kohdallaan he kokivatkin olonsa onnekkaita ollessaan yksimielisiä vuoroasumisesta lapsen äidin kanssa. Isien kertomien perusteluiden, näkemysten ja kokemusten perusteella perhekäytännöt ovat muuttuneet vahvasti lapsilähtöisiksi, joissa myös isillä on vahva jalansija. Tästä huolimatta haastattelemi isät toivat esille, että he edelleen kokevat olevansa yhteiskunnassamme toisella sijalla äitiin nähden, mitä tulee kysymyksiin lasten asioista päättämisessä. Vaikka aineistoni isät olivat kaikki olleet lapsen äidin kanssa yksimielisiä vuoroasumisratkaisusta, he korostivat tunteneensa, että mikäli olisivat

olleet eri mieltä äidin kanssa, äidin sana olisi painanut enemmän. Tämä on mielestäni huomion arvoista, jotta niin sosiaalialan ammattilaiset kuin muutkin perheiden kanssa tekemisissä olevat tahot oppisivat huomioimaan vanhemmat tasa-arvoisina. Siten myös yhteiskunnallisella tasolla tultaisiin samalle viivalle perheikäytäntöjen muutosten kanssa. Vuoroasujalasten isät näyttävät kulkevan etulinjassa perheikäytäntöjen muutoksessa osoittaen vahvaa ja osallistuvaa isyyttä sekä jaettua vanhemmuutta.

Tutkimusaineistonani oli kuuden isän teemahaastattelut. Haastattelujen suhteellisen vähäisen määrän vuoksi tulokset eivät välttämättä ole yleistettävissä kaikkiin vuoroasujalasten isien perusteluihin ja kokemuksiin. Ne kuitenkin kertovat kuuden taustatekijöiltään erilaisen isän samankaltaisuuksista erittäin merkittävien asioiden eli jaetun vanhemmuuden, lapsilähtöisen ajattelun ja oman toiminnan pohtimisen osalta. Kuuden isän esiin tuomat perustelut, kokemukset ja näkemykset piirtävät selkeää kuvaa lapset elämässään etusijalla pitävistä, lasten tarpeet huomioivista, toista vanhempaa arvostavista ja osallistuvista sekä hoivaavista isistä.

Isien tutkiminen oli erittäin antoisaa ja vahvisti omaan käsitystäni nykyisien tavasta olla isiä. Tutkimukseeni valikoitui jostain syystä erityisen tiedostavia ja lapsilähtöisesti ajattelevia isiä. Pidän selvänä, että kaikki isät eivätkä äidit ole samanlaisia, vaan vaihtelua vanhemmuudessa on laajalla skaalalla samoin kuin perustelut eivät ole aina pelkästään lapsilähtöisesti mietittyjä. Oman työ- ja elämäkokemukseni kautta olen havainnut ja kuullut myös paljon tutkimusaineistostani poikkeavia perusteluita vuoroasumisjärjestelyistä. Siitä voin päätellä, että myös muunlaisia perusteluita vuoroasumisjärjestelyille on olemassa. Näissä perusteluissa korostuu esimerkiksi vanhemman oman ajan tarve ja omista periaatteista kiinni pitäminen, mikä ei tullut esiin tutkimusaineistossani.

Ajattelen voivani hyödyntää tutkimustani sosiaalityöntekijän työssäni siten, että ammennan vanhemmille vahvuutta lapsilähtöisyydestä ja kannustan niin isiä kuin äitejä jaettuun ja osallistuvaan vanhemmuuteen niin perheen eläessä yhdessä kuin eron kohdatessa perhettä. Toivon, että tutkimukseni kautta osallistuvien ja jaettua vanhemmuutta toteuttavien isien lapset etusijalle laittavat perustelut ja näkemykset saavat muitakin isiä ja äitejä pohtimaan asioita lapsilähtöisesti. Toivon myös, että perheissä mietittäisiin yhä enemmän yhdessä toteutettavaa vanhemmuutta niin yhdessä ollessa kuin eron jälkeenkin ensisijaisesti lapsen paras mielessä pitäen. Joskus lapsen paras on eri asia kuin vanhempien, mikä voi tarkoittaa sitä, että vanhempien mielestä sujuva eronjälkeinen asumisjärjestely ei tosiasiaassa olekaan sitä lapselle. Tämän vuoksi tutkimukseni isien esille tuomat lapsen kuunteleminen ja havainnointi sekä lapsen tilanteeseen reagoiminen ovat merkittävässä asemassa, jotta vanhemmat voivat vastata

lapsensa tarpeisiin ja tehdä tarvittavia muutoksia niin pienemmissä kuin isommissakin asioissa ja järjestelyissä. Omista periaatteista tiukasti kiinni pitäminen ei päädy aina lapsen parhaaksi. Vastavuoroinen joustaminen vanhempien välillä sitä vastoin helpottaa yleensä lapsen ja vanhempien arkea, mutta saattaa sujuvoittaa myös vanhempien yhteistyötä ja siten vaikuttaa lapsen hyvinvointiin positiivisesti.

Tutkimusprosessi sai aikaan paljon lisäkysymyksiä tutkimukseni keskittyessä ainoastaan isiin. Haastatteluja tehdessäni isät puhuivat paljon lapsen äidin kanssa yhteisesti ja yksimielisesti tehdyistä ratkaisuksista sekä äidin roolista. Vanhempien yhteinen pohdinta asioista kuuluu isien haastatteluissa. Jatkotutkimuksia ajatellen olisi mielenkiintoista kuulla myös äitien esiin tuomia näkemyksiä vuoroasumiseen päättymisen perusteluista sekä isien roolista, mutta myös äitien oman roolin mahdollisesta muutoksesta. Erityisen kiinnostavaa olisi kuulla vuoroasujalasten omia käsityksiä siitä, miksi perheessä on päädytty vuoroasumiseen sekä millaisina he näkevät vanhempiensa roolit.

Tätä lukua kirjoittaessani eletään Suomessa ja koko maailmassa poikkeusaikaa koronaviruksen vuoksi. Koska kaikki kirjallisuus ei ole sähköisessä muodossa, en kirjastojen ollessa suljettuna maailmantilanteen vuoksi pystynyt hyödyntämään kaikkea toivomaani kirjallisuutta teoriaosuuteen esimerkiksi eron jälkeisestä isyydestä. Tämä on valitettavasti rajoittanut ja supistanut teoriaosuudessa esittelemiäni näkökulmia.

Koronaviruspoikkeustilanteen seuraukset näkyvät myös perhetasolla yhteiskunnassamme niin yhdessä elävissä kuin eronneissa perheissä. Perheissä pohditaan tällä hetkellä jokapäiväisen arjen uudelleen suunnittelua ja järjeistämistä, kun etätyönteko on moninkertaistunut ja suuri osa lapsista on jäänyt pois hoidosta tai käy koulua kotoa käsin. Tämä jos mikä vauhdittanee tai osin pakottaneekin vanhempia laajentamaan ja miettimään uudelleen omia roolejaan. Se saa toivottavasti aikaan positiivisia asioita vanhemmuuden jakamisessa joustamisen suuntaan kaikkien, mutta erityisesti lasten parhaaksi. Mitä varmimmin tämänhetkinen tilanne vaikuttaa suuresti myös vuoroasujalasten perheissä mahdollisesti lisäten vanhempien välisen joustamisen tarvetta, jotta arki saadaan järjestettyä sujuvaksi kaikkien osalta. Toivon mukaan niin yhdessä olevat kuin erilaisissa eron jälkeisissä olevien lasten vanhemmat kykenevät miettimään arjen ratkaisut tutkimukseni isien tapaan lapsilähtöisesti yhteistyössä toisen vanhemman kanssa.

9 LÄHTEET

Aalto, Ilana (2014) Sotapukupolven miesten moninaiset isyydet. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus.

Autonen-Vaaranieniemi, Leena & Forsberg, Hannele (2015) Vuoroasuminen lapsuuden paikkakokemuksina kolmen tyyppitarinan valossa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80 (2015):5, 447–456.

Baude, Amandine & Pearson, Jessica & Drapeau Sylvie (2016) Child Adjustment in Joint Physical Custody Versus Sole Custody: A Meta-Analytic Review. *Journal of Divorce & Remarriage*, 57:5, 338–360.

Bergström, Malin & Fransson, Emma & Hjern, Anders & Köhler, Lennart & Wallby, Thomas (2014) Mental health in Swedish children living in joint physical custody and their parents' life satisfaction: A cross-sectional study. *Scandinavian Journal of Psychology* 55, 433–439.

Bergström, Malin & Modin, Bitte & Fransson, Emma & Rajmil, Luis & Berlin, Marie & Gustafsson, Per A. & Hjern, Anders (2013) Living in two homes: A Swedish national survey of wellbeing in 12 and 15 year olds with joint physical custody. *BMC Public Health* 13, 868–875.

Blankenhorn, David (1995) *Fatherless America. Confronting our most urgent social problem.* New York: Harper Collins publishers.

Campo, Monica & Fehlberg, Belinda & Millward, Christine & Carson, Rachel (2012) Shared parenting time in Australia: exploring children's views. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 34:3, 295–313.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2010) *Teemahaastattelu: Opit ja opetukset.* Teoksessa Juhani Aalto & Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I.* Jyväskylä: PS-kustannus.

Forsberg, Hannele & Autonen-Vaaranieniemi, Leena (2017) Moral orientations to post-divorce fatherhood: examining Finnish men's descriptive practices. *Families, Relationship and Societies*, 8:1, 23–36.

Fransson, Emma & Sarkadi, Anna & Hjern, Anders & Bergström, Malin (2016) Why should they live more with one of us when they are children to us both? Parents motives for practising equal joint physical custody for children aged 0-4. *Children and Youth Services Review*, 66, 154–160.

Gottberg, Eva (2013) *Perhesuhteet ja lainsäädäntö*. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, yksityisoikeuden sarja A:133.

Grönfors, Martti (1985) *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. 2. painos. Juva: WSOY.

Hagquist, Curt (2016) Family residency and psychosomatic problems among adolescents in Sweden: The impact of child-parent relations. *Scandinavian Journal of Public Health*, 44, 36–46.

Hakala, Juha (2010) Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa Juhani Aalto & Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hakovirta, Mia & Broberg, Mari (2014) *Isyys eron jälkeen*. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus.

Hallituksen esitys (88/2018) eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Finlex.

<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018/20180088#idp446693136> . Viitattu 3.4.2019

Hawkins, Alan J. & Dollahite David C. (1997) *Generative fathering. Beyond deficit perspectives*. Thousand Oaks: Sage.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme Helena (2001) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.

Hokkanen, Tiina (2005) *Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Huttunen, Jouko (1999) *Muuttunut ja muuttuva isyys*. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: University Press.

Huttunen, Jouko (2001) *Isänä olemisen uudet suunnat*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Huttunen, Jouko (2014) *Isyyden muutos ja tulevaisuus*. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus.

- Kananen, Jorma (2008) Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kekäle, Jari & Eerola, Petteri (2014) Isyyden tarinamarkkinoilla. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus.
- Kela (2019) Lasten vuoroasuminen – Onko etuusjärjestelmä perheille tuki vai jarru? <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/5073> Viitattu 5.4.2020
- Kiianmaa, Kari (2008) Hyvä ero. Uusi elämä. Porvoo: Multikustannus.
- Kiviniemi, Kari (2010) Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kolehmainen, Jani (2004) Osallistuva isä – Muuttunut mies? Teoksessa Ilana Aalto & Jani Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino.
- Kolehmainen, Jani & Aalto, Ilana (2004) Johdatus isyyksien tutkimiseen. Teoksessa Ilana Aalto & Jani Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino.
- Korhonen, Merja (1999) Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja Nro 39.
- Kuronen, Marjo (2003) Eronnut perhe? Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.
- Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (8.2.2019/190) Finlex <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361#L2P7> Viitattu 28.3.2020.
- Linnavuori, Hannariikka (2007) Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Linnavuori, Hannariikka (2018) Vuoroasumisen kokemus lapsuudesta varhaisaikuisuuteen. Teoksessa Hannele Forsberg & Aino Ritala-Koskinen (toim.) Monen kodin lapset. Lasten monipaikkainen asuminen ja sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus.
- Linnavuori, Hannariikka & Stenvall, Elina (2020) Lasten ja nuorten kokemuksia vuoroasumiseen liittyvästä päätöksenteosta. Janus, 28:1, 3–19.

- McIntosh, Jennifer E & Smyth, Bruce M & Kelaher, Margaret (2013) Overnight care patterns following parental separation: Associations with emotion regulation in infants and young children. *Journal of Family Studies*, 19:3, 224–239.
- Metsämuuronen, Jari (2001) Metodologian perusteet ihmistieteissä. Metodologia-sarja 1. Helsinki: International Methelp.
- Metsämuuronen, Jari (2008) Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Helsinki: International Methelp.
- Miller, Tina (2011) *Making sense of fatherhood: Gender, caring and work*. Cambridge university press.
- Mykkänen, Johanna (2014) Isäksi tulon monet polut. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Mykkänen, Johanna & Eerola, Petteri (2014) Sitoutuminen ja vastuu isyyden alussa. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Myllyniemi, Sami & Gissler, Mika (2012) Tilasto-osio. Teoksessa Elina Pekkarinen, Kaisa Vehkalahti & Sami Myllyniemi (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, 25–99.
- Neoh, Jennifer & Mellor, David (2010) Shared Parenting: Adding Children's Voices and Their Measures of Adjustment to the Evaluation. *Journal of Child Custody*, 7:3, 155–175.
- Nielsen, Linda (2014a) Shared Physical Custody: Summary of 40 Studies on Outcomes for Children. *Journal of Divorce & Remarriage*, 55:8, 613–635.
- Nielsen, Linda (2014b) Parenting Plans for Infants, Toddlers, and Preschoolers: Research and Issues. *Journal of Divorce & Remarriage*, 55:4, 315–333.
- Närvi, Johanna (2014) Hoivaisuus epävarmassa työelämässä. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Puohiniemi, Martti & Nyman, Göta (2007) *Mies. Arvot, roolit ja tunteet*. Espoo: Limor kustannus.

Puusa, Anu (2011) Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: Johtamistaidon opisto.

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010) Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 20.3.2020.)

Sadowski, Christina & McIntosh, Jennifer E. (2016) On laughter and loss: Children's views of shared time, parenting and security post-separation. *Childhood* 23, 69–86.

Sinkkonen, Jari (2009) Isyys tai sen puute vaikuttaa vahvasti lapsen kehittymiseen. Teoksessa Ari Jousmäki & Liisa Kosonen (toim.) Syytettynä isä. Helsinki: Teos.

Taskinen, Sirpa (2001) Lapsen etu erotilanteissa. Opas sosiaalitoimelle. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino.

THL (2016) Lapsen elatus ja huolto 2015. Suomen virallinen tilasto. Tilastoraportti 11/2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130561/Tr11_16.pdf?sequence=4&isAllowed=y
Viitattu 5.4.2020

THL (2019) Lapsen elatus ja huolto sekä isyyden selvittäminen 2018. Suomen virallinen tilasto. Tilastoraportti 11/2019. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138097/tr11_19.pdf?sequence=5&isAllowed=y
Viitattu 5.4.2020

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turunen, Jani (2017) Shared physical custody and children's experience of stress. *Journal of Divorce & Remarriage* 58:5, 371–392.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Viitattu 5.4.2020.

Valjakka, Eeva (2002) Lapsen huolto, asuminen ja tapaamisoikeus. Teoksessa Marjukka Litmala (toim.) Lapsen asema erossa. Helsinki: WSOY Lakitieto, 37–109.

Vanassche, Sofie & Sodermans, An Katrien & Matthijs, Koen & Swicegood, Gray (2013) Commuting between two households: The association between joint physical custody and adolescent wellbeing following divorce. *Journal of Family Studies* 19:2, 139–158.

Vuori, Jaana (2004) Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Ilana Aalto & Jani Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino.

Liite 1.

Teemahaastattelu

Isien perustelut lasten vuoroasumiselle

Taustoittavat kysymykset:

Ikä, koulutus, ammatti?

Lapsen/lasten ikä ja sukupuoli?

Koska olet eronnut lapsen/lasten äidistä?

Miten pitkään lapsen/lasten vuoroasuminen on jatkunut?

Mitä muita asumis-/tapaamisvaihtoehtoja ja -järjestelyjä on ollut?

Teemakysymykset:

Mistä lähti ajatus vuoroasumisesta?

Miksi päädyit/päädymme vuoroasumisjärjestelyyn?

Miten huomioit/huomioitte lapsen toiveet/mielipiteet vuoroasumISRatkaisua tehtäessä?

Miten huomioit/huomioitte lapsen edun ja tarpeet vuoroasumISRatkaisua tehtäessä?

Onko vuoroasumisjärjestely mielestäsi onnistunut lapsenne kohdalla? Miksi tai miksi ei?

Onko roolisi isänä muuttunut vuoroasumisjärjestelyn myötä? Jos on, niin miten?

Mitä muuta haluat sanoa lapsesi/lastesi vuoroasumisjärjestelystä?

Liite 2.

Tutkielma isien perusteluista ja näkemyksistä lasten vuoroasumisesta

Opiskelen Tampereen yliopistossa sosiaalityön maisteriohjelmassa ja teen Pro gradu - tutkielmaani lasten vuoroasumisesta isien näkökulmasta. Toteutan tutkimukseni teemahaastatteluna, jossa haastattelen isiä heidän perusteluistaan ja kokemuksistaan lasten vuoroasumisesta. Haastattelut nauhoitetaan ja puretaan tekstiksi ja kaikki haastatteluihin liittyvä tieto säilytetään siten, että vain tutkielman tekijällä on pääsy aineistoon. Aineisto hävitetään tutkielman valmistumisen jälkeen. Haastateltaviin liittyvät tunnistetiedot, kuten nimet, paikkakunnat ja työpaikat häivytetään, jotta yksittäisiä haastateltavia ei ole mahdollista tunnistaa tutkielmasta.

Mikäli sinulle tulee mieleen kysyttävää graduun liittyvistä asioista, voit olla minuun yhteydessä joko puhelimitse tai sähköpostitse.

Kiitos osallistumisestasi tutkielmaani!

Susanna Lammi

Sosiaalityön maisteriopiskelija

Tampereen yliopisto

susanna.lammi@tuni.fi

puh. XXX XXXXXXXX

Alla suostumuslomake haastatteluun osallistumisestasi.

Suostumus

Haluan osallistua haastatteluun osana lasten vuoroasumista koskevaa Pro gradu -tutkielmaa. Haastattelutieto säilytetään siten, että vain tutkijalla on pääsy aineistoon ja yksityisyyteni suojataan poistamalla aineistosta tunnistetietoni.

paikka ja aika

allekirjoitus